

ידו פרש צר על כל־מחמדיה ביראתה גוים באו מקדשה

«Ο εχθρός εξήπλωσε την χείρα αυτού επί πάντα τα επιθυμητά αυτής·
Διότι αυτή είδε τα έθνη εισερχόμενα εις το αγιαστήριον αυτής...».

(Ιερεμίας (Θρήνοι) 1:10)

Αν η ανθρωπότητα είχε καταλάβει

ΑΝ Η ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ είχε την ικανότητα να προβλέπει (ή τουλάχιστον να διαβλέπει) και να κρίνει σωστά, τότε τη νύχτα της 9ης Νοεμβρίου 1938 θα είχε καταλάβει ότι οδηγείτο σταθερά στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Θα είχε αντιληφθεί εγκαίρως ότι, όσα αποτρόπαια συντελέστηκαν εκείνη τη φοβερή νύχτα δεν είχαν ως στόχο μόνο τους Εβραίους.

Προχωρούσαν πολύ περισσότερο: στόχευαν στην παγκόσμια κοινότητα. Η «Νύχτα των Κρυστάλλων» άλλωστε, ήταν η φυσική εξέλιξη στην πορεία που είχε αρχίσει ένα μήνα πριν με την «Συμφωνία του Μονάχου». Τότε που ο αφελής άγγλος πρωθυπουργός Τσάμπερλαιν είχε πιστέψει στους όρκους του Χίτλερ για ειρήνη!

ΕΙΝΑΙ ΒΕΒΑΙΑ ΓΕΓΟΝΟΣ ότι σ' όλους τους μετά Χριστό αιώνες οι Εβραίοι υπήρξαν πάντα τα εύκολα θύματα. Στους Εβραίους ξεσπούσαν και πάνω τους «καθάριζαν» τις ενοχές τους ηγέτες λαών αλλά κι άλλα άτομα. Πάνω τους εκτονώνονταν οι κοινωνικές και οικονομικές καταστάσεις που πίεζαν. Ο «μπαμπούλας» του Εβραίου ήταν η φοβέρα που πάντα απέδιδε (κι αποδίδει και σήμερα), ήταν η «κατάρρα» που πάντα «έπιανε», όταν ήθελαν ν' αποτρέψουν τους μη αναπτυγμένους λαούς από το να ζητήσουν την αλήθεια, να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους, να δουν κατάματα την πραγματικότητα. Η αναφορά στον «εβραϊκό κίνδυνο» ήταν (κι είναι) το εύκολο μέσο όταν κρίσιμα προβλήματα δεν έχουν λύση, όταν επιταχτικά ερωτήματα στερούνται απαντήσεως, για τις περιπτώσεις εκείνες που η αμάθεια δεν έχει άλλες διεξόδους.

Ο ΧΙΤΛΕΡ ΚΑΙ Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΕΑ ΤΟΥ δεν πρωτοτύπησαν με την μέθοδο αυτή. Άρχισαν από τους Εβραίους για να συνεχίσουν εναντίον ολόκληρης της ελεύθερης ανθρωπότητας. Διάλεξαν για πρώτα θύματα τους Εβραίους: κάτι πολύ συνηθισμένο στην πορεία

των αιώνων της πολιτισμένης(!) ανθρωπίνης κοινωνίας. Η διαφορά του Χίτλερ από τους προ αυτού αντισημίτες εγκληματίες ήταν ότι αυτός μελέτησε και εφάρμοσε σχέδιο για την «ολοκληρωτική λύση του εβραϊκού προβλήματος». Η λύση αυτή απέβλεπε, ως γνωστόν, στη μαζική εξολόθρευση των πιστών της Ιουδαϊκής θρησκείας.

ΤΗΝ «ΝΥΧΤΑ ΤΩΝ ΚΡΥΣΤΑΛΛΩΝ» η κοινωνία των ανθρώπων έκλεισε τα μάτια. Κοιμήθηκε ήσυχη τον «ύπνο του δικαίου». Κάποιοι μάλιστα μπορεί και να χάρηκαν για το διωγμό των Εβραίων («Δε βαριέσαι, καλά τους έκαναν...»), μπορεί να είπαν μέσα τους οι κάθε λογής και συμφέροντος αντισημίτες). Όλοι αυτοί δεν κατάλαβαν ότι εκείνη την νύχτα καταστρεφόταν η δική τους περιουσία, άρχιζε η δική τους ατομική και ομαδική περιπέτεια, άνοιγε η πόρτα που οδηγούσε στην παγκόσμια καταστροφή του Β' Πολέμου.

Η ΥΠΕΝΘΥΜΙΣΗ ΤΗΣ «ΝΥΧΤΑΣ ΤΩΝ ΚΡΥΣΤΑΛΛΩΝ», τώρα που συμπληρώνονται 50 χρόνια, έχει σκοπό να πληροφορήσει τις νέες γενιές. Κυρίως εκείνες που, επειδή δεν έζησαν και δεν καταλαβαίνουν τι σημαίνει ο όλεθρος ενός Παγκοσμίου Πολέμου, είναι επιρρεπείς σε απλές προπαγάνδες και σε καμουφλαρισμένα με κάθε μέσο αντισημιτικά συνθήματα. Η υπενθύμιση έχει επίσης ως σκοπό να ξαναφέρει στη μνήμη μια αρχή που εύκολα ξεχνάμε: «ότι συμβαίνει στο σπίτι του γείτονά σου, γίνεται και στη δική σου αυλή».

ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ της επετείου είναι σκόπιμο να αναρωτηθεί και πάλι κανείς γιατί οι κυβερνήσεις των διαφόρων χωρών δεν περιλαμβάνουν στα σχολικά βιβλία της ιστορίας αποδεδειγμένα διεθνή ιστορικά γεγονότα ώστε να πληροφορήσουν και να προβληματίσουν. Η αναφορά αυτή είναι αναγκαία μια και δυστυχώς η κοινωνία των ανθρώπων συνηθίζει να λησμονεί και να επαναλαμβάνει τα ίδια λάθη.

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Το κατεστραμμένο εσωτερικό της Συναγωγής της πόλης Eberswalde. Φωτογραφία του Νοεμβρίου του 1938 από τον Pisarek.

Η Συναγωγή του Baden - Baden στις φλόγες μετά τον εμπρησμό από τα S.S. Φωτογραφία της 10ης Νοεμβρίου 1938.

«ΦΩΝΑΞΕ ΟΣΟ ΜΠΟΡΕΙΣ»

Ο δρόμος
προς το Ολοκαύτωμα:

Υπό ΒΟΛΦΓΚΑΝΓΚ ΜΠΕΝΤΣ

Η «Νύκτα των Κρυστάλλων»: 9 Νοεμβρίου 1938

Περί τα μεσάνυχτα επέστρεψεν ο ραββίνος του Ντύσσελντορφ, Δρ. **Μαξ Εσελμπάχερ**, από μίαν επίσκεψιν εις ένα φιλικόν του σπίτι. Μόλις έφθασεν εις το σπίτι του εκτύπησεν αμέσως το τηλέφωνον. Μια φωνή, που έτρεμε από την φρίκην, εφώναξε: «Κύριε Εσελμπάχερ, καταστρέφουν το κοινοτικόν κατάστημα, τα σπάζουν όλα, κτυπούν τους ανθρώπους, ακούομεν τας φωνάς των μέχρι εδώ».

Σχεδόν την ιδίαν στιγμήν εκτύπησε το κουδούνι της κεντρικής εισόδου δυνατά. Ο Εσελμπάχερ έσβυσε το φως και εκοίταξεν από το παράθυρον. Η πλατεία προ της οικίας του ήταν γεμάτη από άνδρας των «Ταγματών Εφόδου» (Τ.Ε.). Εντός μιας στιγμής» είπεν αργότερα ο ραββίνος, «ήσαν ήδη επάνω και έσπασαν την θύραν του διαμερίσματος. Εισήλθον εις το διαμέρισμα φωνάζοντες εν χορώ: «Εκδίκησις δια το Παρίσι! Κάτω οι Εβραίοι!»

Έβγαλαν από σάκκους ξύλινα τσεκούρια και την επομένην στιγμήν συνετρίβοντο τα έπιπλα και εθρυμματίζοντο οι υαλοπίνακες των επίπλων και των παραθύρων. Εμένα με εγρονθοκόπησαν, κάποιος με έσφιξαν εις τας χείρας του και μου εφώναξε να κατέβω κάτω. Ήμουν βέβαιος, ότι θα με εκτυπούσαν μέχρι θανάτου».

«Δεν ενθυμούμαι πλέον πως κατέβηκα την σκάλαν. Κάτω ο δρόμος ήτο γεμάτος με ανθρώπους των Τ.Ε. Με υπεδέχθησαν με την κραυγήν: «Πες τώρα το κήρυγμά σου». Από την γω-

νίαν, εις την Στρόμστρασε, είδον τον δρόμον γεμάτον με βιβλία, χαρτιά, φακέλλους και επιστολάς, που είχαν ριφθή από τα παράθυρα του διαμερίσματος μου. Κατεστραμμένη ευρίσκετο επί της οδού και η γραφομηχανή μου».

Ενώ διεδραματίζοντο όλα αυτά οι άνδρες των Τ.Ε. είχαν εισέλθει εις το διαμέρισμα των **Βέρτχάιμερ**, εις τον όροφον κάτω από εμάς, εσήκωσαν τον κ. και την κ. Βέρτχάιμερ από το κρεβάτι και τους έφεραν κάτω.

«Εμένα με έπιασε ένας άνδρας των Τ.Ε., με εσήκωσε και με επέταξε εις τον τοίχον του σπιτιού. Ένας γείτονας, ο οποίος ήτο αυτόπτης μάρτυς, μου είπεν αργότερα, ότι αυτό συνέβη πολλές φορές. Κατόπιν ήλθεν ο νομάρχης και μου είπεν: «Σας θέτω υπό προληπτικήν κράτησιν».

«Αμέσως ήρχισεν η πορεία προς το διοικητήριον της αστυνομίας, προηγείτο μια ομάδα ανδρών των Τ.Ε. Ηκολούθουν εγώ, συνοδευόμενος από δύο εξ αυτών. Έπετο μια ομάδα των Τ.Ε. και ηκολούθει ο κ. Βέρτχάιμερ και οπίσω από εκείνον ηκολούθει πάλιν μια ομάδα των Τ.Ε. ενώ ο ίδιος συνοδεύετο όπως και εγώ. Εν συνεχεία ηκολούθει και πάλιν μία ομάδα των Τ.Ε. και οπίσω από αυτήν συνοδεύετο η κ. Βέρτχάιμερ με τη νυχτική της. Εις το τέλος ηκολούθει μια ομάδα των Τ.Ε. Καθ' όλην την διάρκειαν της πορείας ετραγουδούσαν εν χορώ: «Εκδίκησις δια το Παρίσι! Κάτω οι Εβραίοι!»

Επί δώδεκα ημέρας ο ραββίνος ευρίσκετο υπό κράτησιν. Μετά την από-

λυσίν του επληροφορήθη τι είχε συμβή εις την πόλιν: «Υπήρξαν πολλοί νεκροί. Επρόκειτο περί ενός διωγμού (πογκρόμ)».

Ο **Πάυλος Μάρκους**, ιδιοκτήτης της καφετερίας «Καρέμα», εδολοφονήθη και το πτώμα του ευρέθη το πρωί εις την πλατείαν Μαρτίνου Λουθήρου. Εις την πόλιν Χίλντεν η κ. **Ίσιδωρ Βίλλνερ** και ο υιός της εδολοφονήθηκαν δια μαχαίρας. Άλλοι νεκροί ήσαν οι **Κάρλ Χέρτς** και ο **Νάθαν Μάυερ**. Ο ηλικίας 68 ετών Δρ. **Ζόμμερ**, «ο οποίος ήτο παντρεμένος σε μικτό γάμο μετά μιας γυναίκος και δεν ενδιαφέρθη ουδέποτε δια τον εβραϊσμόν», μετά την λεηλασίαν της οικίας των και την βαρείαν κακοποίησίν του, ηυτοκτόνησε δια δηλητηρίου με την γυναίκα και την κόρη της.

Συνεχίζει ο Εσελμπάχερ:

«Καθυψύνθην αμέσως προς την συναγωγήν. Ένας υψηλός φράκτης από σανίδας την απεμόνωνεν από τον δρόμον. Οι υαλοπίνακες είχαν θραυσθή, ο τρούλος είχε καεί και οι δοκοί της οροφής εξετεινόντο, γυμνά και καμμένα, προς τον ουρανό. Την νύκτα των διωγμών επήραν τους ρόλους της Τορά εκ του **Άρον Χάκκοντες** (κιβωτό εντός της οποίας φυλάσσονται οι ρόλοι της Τορά) και τους έκαυσαν εις την αυλήν, ενώ οι εμπρησταί εχόρευαν περίξ της πυράς, εν μέρει με τα άμφια των ραββίνων και των χαζανίμ (ιερουργοί). Κατόπιν περιέχυσαν όλα τα ξύλα, ιδιαιτέρως τας δοκούς της οροφής και τους πάγκους με βενζίνην και πίσσαν και τα έκαυσαν».

Επιστροφή εις την βαρβαρότητα

Εκείνο το οποίο συνέβη εις τον ραββίνον Εσελμπάχερ και τα μέλη της κοινότητός του κατά την νοεμβριανήν εκείνην νύκτα του 1938, το υπέστησαν όλοι οι Εβραίοι εις ολόκληρον την Γερμανίαν. Ό,τι συνέβη εις το Ντύσσελντορφ, συνέβη, το ίδιο ή και χειρότερον, εις ολόκληρον την επικράτειαν του Τρίτου Ράιχ. Τα συμβάντα της 9ης Νοεμβρίου 1938 και περί αυτήν οριοθετούν μίαν στροφήν — όχι μόνον εις την ιστορίαν της εθνικοσοσιαλιστικής Γερμανίας.

Ο διωγμός του Νοεμβρίου, αποκληθείς, κατ' ειρωνικόν ευφημισμόν, «Νύκτα των Κρυστάλλων» εις το Ράιχ, εσήμανε την επιστροφήν εις την βαρβαρότητα. Εις μίαν και μόνην νύκτα κατεστράφησαν τα επιτεύγματα της διαφωτίσεως, της χειραφετήσεως, το κράτος δικαίου και η ιδέα περί της ελευθερίας του ατόμου. Από του 15ου αιώνος και εντεύθεν δεν είχαν συμβεί τέτοιου είδους διωγμοί των Εβραίων εις την κεντρικήν Ευρώπην.

Αλλά όχι μόνον τούτο, καθ' όσον οι μεσαιωνικοί διωγμοί ελάμβανον χώραν ως ανεξέλεγκτος επιθετικότης ενός ετεροκλήτου όχλου, κατά την οποίαν εξετονούντο κοινωνικά και οικονομικά πιεστικά καταστάσεις μέσω της θρησκευτικής εχθρότητος κατά των Εβραίων. Μεθοδικώς προγραμματισμένοι και διενεργηθέντες κατά προτροπήν και υπό την επίβλεψιν του κράτους αντισημιτικοί διωγμοί προ της 9ης Νοεμβρίου 1938 δεν έλαβαν χώραν.

Τον Νοέμβριο του 1938 κατέστη εις τους Εβραίους της Γερμανίας, αλλά και εις την παγκόσμιον κοινότητα — η οποία ελαμβάνετο μέχρι τότε υπόψιν — σαφές ότι τα ατομικά δικαιώματα του ανθρώπου δεν ίσχυον πλέον δι' αυτούς. Δι' ουδενός άλλου μέτρου διεδήλωσε το εθνικοσοσιαλιστικόν καθεστώς τόσο σαφώς και τόσο ψυχρώς, ότι δεν έδιδε πλέον ούτε φαινομενικώς σημασίαν εις την παράδοσιν και τας επιταγάς του κράτους δικαίου.

Ο αντισημιτισμός και η εχθρότης προς τους Εβραίους, ως εξεδηλώθησαν μετά την κατάληψιν της εξουσίας υπό των εθνικοσοσιαλιστών το 1933 δια μειωτικών νόμων, δι' εμπο-

Το Εβραϊκό Κοινοτικό Κέντρο στο Kassel: το καθαρίζουν την επομένη της «Νύχτας των Κρυστάλλων». Φωτογραφία της 10ης Νοεμβρίου 1938 από τον Carl Eberth

ρικών αποκλεισμών (μπούκοτάζ) και δια της βιαίας απομακρύνσεως εκ της οικονομικής ζωής, μετετράπησαν τώρα πλέον εις πολύπλευρον άσκησιν φυσικής βίας. «Η νύκτα των κρυστάλλων εις το Ράιχ» αποτελεί την αποφασιστικήν καμπήν του αντισημιτισμού προς την οδόν της επιλεγμένης «τελικής λύσεως του προβλήματος των Εβραίων. Έτσι κατέστη σαφής η επιδίωξις του εθνικοσοσιαλιστικού καθεστώτος να προχωρήση εις την εξόντωσιν όλων των Εβραίων.

Ένα περιθωριακόν γεγονός ήταν η αιτία δια την τραγωδία

Οπως συνέβη συχνά εις την ιστορίαν του Γ' Ράιχ, την αιτίαν της τραγικής αυτής εξελίξεως την έδωσεν ένα πολύ περιθωριακόν γεγονός. Τον Μάρτιον του 1938, μετά την «ένωσιν» της Γερμανίας με την Αυστρίαν, η Πολωνική Κυβέρνησις ημφεσβήτησεν την εγκυρότητα των διαβατηρίων όλων των Πολωνών, οι οποίοι ευρίσκοντο από πενταετίας και πλέον συνεχώς εκτός της χώρας. Εις την Βαρσοβίαν εφοβούντο την επιστροφήν των περίπου 20.000 Εβραίων πολωνικής υπηκοότητος, οι οποίοι έζον από μακρού εις την Αυστρίαν, αλλά ίσως να μην ήθε-

λαν να παραμείνουν πλέον εκεί υπό το εθνικοσοσιαλιστικόν καθεστώς.

Αλλά μόλις το φθινόπωρον, αμέσως μετά την «Συμφωνία του Μονάχου», εξεδόθη την 15ην Οκτωβρίου εις Πολωνίαν Διάταγμα, το οποίον προέβλεπε την εξέτασιν των διαβατηρίων των Πολωνών του εξωτερικού. «Όλα τα προξενικά διαβατήρια, δηλ. τα διαβατήρια, τα οποία είχαν εκδοθή υπό των πολωνικών προξενείων εις το εξωτερικόν, έπρεπε από της 31ης Οκτωβρίου 1938 και πέρα, να θεωρηθούν εκ νέου υπό των προξενείων, δια να δίδουν το δικαίωμα εις τον κάτοχόν των να εισέλθη εις την Πολωνίαν.

Το μέτρον αυτό αφεώρα και τους 50.000 Εβραίους πολωνικής υπηκοότητος, οι οποίοι έζον εις το Γερμανικόν Ράιχ, πολλοί εξ αυτών από πολλών δεκαετιών. Πρόθεσις της Πολωνικής Κυβερνήσεως ήταν εις τους περισσότερους εξ αυτών να αφερείτο την 30ην Οκτωβρίου η πολωνική υπηκοότης. Κάτοπιν τούτου η Κυβέρνησις του Ράιχ δεν θα είχε πλέον την δυνατότητα να εκδιώξη τους «κακούς» Εβραίους πέρα των ανατολικών του συνόρων, εφ όσον η Πολωνία δεν τους ανεγνώριζε πλέον ως πολίτας της.

Μετά την αποτυχίαν των σχετικών διαπραγματεύσεων μεταξύ Βερολίνου και Βαρσοβίας — οι Πολωνοί είχαν αρνηθεί δύο φορές μετά την 31.10.1938 να επιτρέψουν την είσοδον εις την Πολωνίαν κατόχων πολωνικών διαβατηρίων, τα οποία δεν ήσαν θεωρημένα από τα πολωνικά

προξενεία — το Γερμανικόν υπουργείον Εξωτερικών παρέδωσε την υπόθεσιν εις την Γκεστάπο την 26ην Οκτωβρίου, με την εντολήν να απομακρύνη εντός τεσσάρων ημερών τους Εβραίους πολωνικής υπηκοότητος από το Ράιχ. Η Γκεστάπο εξετέλεσε με μεγάλην κτηνωδίαν την εντολήν. Ο τότε 29ετής **Ιούλιος Ρόζενταβάιχ**, ο οποίος έζη ως έμπορος εις την πόλιν Χέμνιντζ, περιέγραψε, δια μιας επιστολής του από την Βαρσοβίαν προς την αδελφήν του, που έζη ακόμη εις την Γερμανίαν, πως μετεφέρθη από την Γερμανίαν εις την Πολωνίαν:

«**Μας εφόρτωσαν εις αυτοκίνητα της αστυνομίας, τα οποία κατευθύνθησαν με μεγάλην ταχύτητα εις τον σιδηροδρομικόν σταθμόν. Ένας ειδικός συρμός ήταν ήδη έτοιμος. Το βράδυ, περί την 10ην ή 11ην ώραν, εφθάσαμεν εις το Μπούτεν, όπου είχαν ήδη καταφθάσει και άλλοι συρμοί από την Λειψίαν και την Δρέσδην πλήρεις Εβραίων. Περί την 12ην ώραν εσυνεχίσαμεν το ταξίδι και μετά από δέκα λεπτά εφθάσαμεν εις ένα μικρόν σταθμόν. Δια του κτηρίου του σιδηροδρομικού σταθμού μας οδήγησαν εις ένα σκοτεινόν δρόμον.**»

«**Δεξιά και αριστερά υπήρχε μια σειρά από άνδρας των SS. Εμείς εβαδίζαμεν εις το κέντρον κατά τετράδας. Οι άνδρες των SS μας εξηνάγκαζαν να βαδίζωμεν γρήγορα, χωρίς να λαμβάνουν υπόψιν των τας γυναίκας, τους γέρους ή εκείνους, οι οποίοι μετέφερον αποσκευάς. Συγχρόνως οι άνδρες των SS μας προσέβαλαν, μας απειλούσαν ότι θα μας σκοτώσουν και μας εξύβριζαν κατά τον χειρότερον τρόπον. Ο δρόμος μας εφάνετο ατελείωτος. Η εικών της νυκτερινής αυτής πομπής ήτο φρικτή, μου ενεθύμησε την έξοδον των Εβραίων από την Αίγυπτον.**»

«**Καθώς προχωρούσαμεν ηκούσαμεν κλαυθμούς και φωνάς, οι οποίοι εγένοντο διαρκώς εντονότεροι. Δεν ηδυνάμην να δώσω μιαν εξήγησιν. Ποίος ξέρει τι συμβαίνει εκεί, μπροστά μας; Ίσως ήθελαν να μας εκτελέσουν; Συγχρόνως τα SS μας έσπρωχναν, μας εκτυπούσαν και μας απειλούσαν, πολλοί από εμάς έκλαιγαν και εφώναζαν. Μπροστά μας ευρίσκετο ένας χείμαρος και τα SS μας έσπρωχναν μέσα, ενώ μας κτυπούσαν με ράβδους, μαστίγια και τας λαβάς των περιστροφών και απειλούσαν με εκτέλεσιν τον οιονδήποτε, που ήθελε να επιστρέψη. Ο χείμαρος απετέλει τα σύνορα μεταξύ Γερμανίας και Πολωνίας.**»

«**Κατόπιν ολίγου εφθάσαμεν εις ένα πολωνικόν συνοριακόν φυλάκιον. Ο φύλακας όμως δεν ήθελε να μας επιτρέψη να προχωρήσωμεν. Προσεπάθησε να μας αναγκάση με τον σκύλο του να επιστρέψωμεν. Επεκράτησε μεγάλη αταξία και ηκούοντο κλαυθμοί και φωναί. Όλοι εφοβούντο να επιστρέψωμεν εις την Γερμανίαν, διότι εκεί απειλούμεθα με εκτέλεσιν.**»

Τελικώς οι Πολωνοί επέτρεψαν την είσοδον εις την χώραν εις την αθλίαν αυτήν ομάδα, εις την οποίαν ανήκε και ο Ιούλιος Ρόζενταβάιχ. Αλλά μετά τον αιφνιδιασμόν αυτόν οι Πολωνοί έλαβαν δύο ειδών μέτρα: Αφ' ενός μεν προέβησαν εις αντίποινα κατά των εις την Πολωνίαν διαμενόντων πολιτών του Γ' Ράιχ και έτσι εσταμάτησαν, την 29ην Οκτωβρίου, αι ομαδικαί απελάσεις των Εβραίων από την Γερμανίαν· αφ' ετέρου έκλεισαν ερμητικώς τα σύνορα των. Δια το μεγαλύτερον μέρος των 17.000 Εβραίων πολωνικής καταγωγής, οι οποίοι μετεφέρθησαν υπό των Γερμανών εις τα γερμανοπολωνικά σύνορα, το τελευταίον αυτό μέτρον εσήμεινεν, ότι ούτοι θα παρέμενον απροστάτευτοι και άστεγοι εις την μεταξύ των συνόρων μικράν λωρίδαν γης.

Μεταξύ των απελαθέντων από την Γερμανίαν ανήκε και η οικογένεια **Γκρύνσπαν** από το Αννόβερον. Οι γονείς του είχαν έλθει το 1911 από το τμήμα της Πολωνίας, το οποίον τότε κατείχεν η Ρωσία. Ο πατέρας ήταν ράπτης και κατά το διάστημα της μεγάλης οικονομικής κρίσεως ειργάζετο, μεταξύ 1929 και 1934 ως παλαιопώλης. Εκτός των δύο θυγατέρων, ο Γκρύνσπαν είχε και έναν υιόν, τον Χέρσελ, ο οποίος έζη εις το Παρίσι και ήτο τότε 17 ετών.

Ο Χέρσελ Γκρύνσπαν ετελείωσε με δυσκολίαν το δημοτικόν και έμεινε έκτοτε ανεπάγγελτος, ζων εις βάρος των συγγενών του. Εκτός τούτων ο Χέρσελ ήτο και άνευ υπηκοότητος διότι το πολωνικόν του διαβατήριον είχε λήξει από του Φεβρουαρίου 1938, ενώ η γερμανική θεώρησις του διαβατηρίου του, δια την είσοδόν του εις την Γερμανίαν, είχαν εκπνεύσει από του Οκτωβρίου του 1937. Την 15ην Αυγούστου 1938 είχαν απελαθή από την Γαλλίαν και συνεπώς ευρίσκετο παρανόμως εις το Παρίσι.

Ο νεαρός Γκρύνσπαν έλαβε την 3ην Νοεμβρίου 1938 μιαν κάρταν από την αδελφήν του από το Σβάσιν (Μπέντσεν), το μεθοριακόν χωριό της Πολωνίας, εις το οποίον είχαν

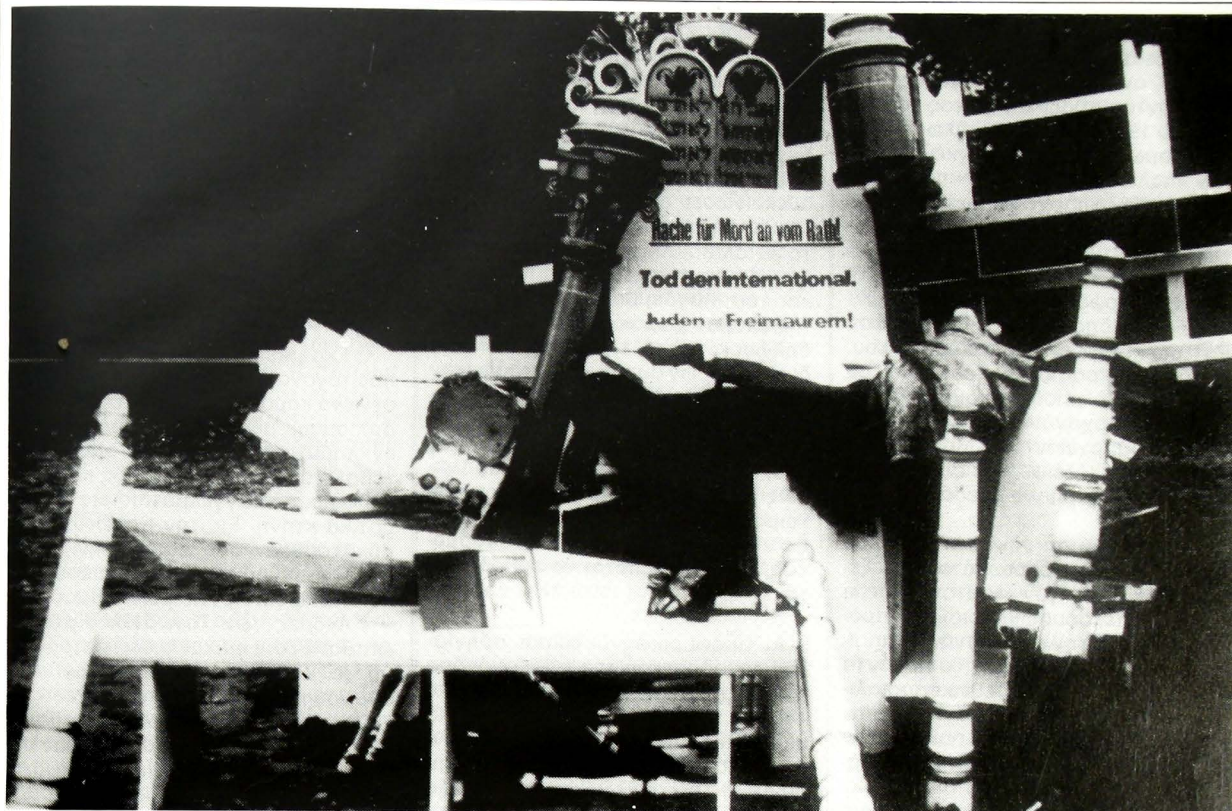
καταλήξει οι Πολωνοί μετά την ομαδικήν των απελάσιν, εις την οποίαν του εξέθετε τα διαδραματισθέντα. Κατόπιν τούτου ο Γκρύνσπαν ηγόρασε την 7ην Νοεμβρίου ένα πιστόλι και σφαίρας και μετέβη εις την γερμανικήν πρεσβείαν. Εκεί εξήτησεν να ιδή τον πρέσβυν, αλλά τον παρέπεμψαν εις ένα νεαρόν γραμματέα πρεσβείας, τον **Έρνεστ φον Ρατ**. Εναντίον του επιυροβόλησε πέντε φορές. Χωρίς να προβάλλη αντίστασιν, άφησε να τον συλλάβουν και να τον παραδώσουν εις την γαλλικήν αστυνομίαν.

Ούτε το θύμα ούτε ο θύτης ήσαν κατάλληλοι δια τον ρόλον του μάρτυρος. Ο Έρνεστ φον Ρατ ήταν μεν μέλος του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος, χωρίς τούτο να σημαίνει ότι ήτο και ναζιστής. Οπωσδήποτε δεν δύναται να χαρακτηρισθώ η αντιπροσωπευτικός τύπος του οπαδού του συστήματος ή της αντισημιτικής του πολιτικής. Χωρίς να υποψιάζεται τας συνεπείας της πράξεώς του, ο Χέρσελ Γκρύνσπαν έθεσε πυρ εις την πυριτιδαποθήκην.

Η συστηματική προετοιμασία της δήθεν... λαϊκής αγανακτίσεως.

Με την βοήθειαν της εθνικοσοσιαλιστικής προπαγανδιστικής μηχανής ήτο εύκολος η διαστρέβλωσις της απερισκέπτου πράξεως του νεαρού απελπισμένου (ντεσπεράντος) εις ένα δήθεν προσχεδιασμένο έγκλημα του «διεθνούς εβραϊσμού» εναντίον του γερμανικού Ράιχ. Εις ένα κύριον άρθρον του «**Λαϊκού Παρατηρητού**» (Völkischer Beobachter), του επισήμου οργάνου του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος, το οποίον συνόδευε την είδησιν περί της δολοφονίας του Έρνεστ φον Ρατ, διευτυώθησαν απειλαί, δια των οποίων καθίστατο σαφές, ότι τώρα πλέον ήρχιζε μια νέα φάσις της πολιτικής των εθνικοσοσιαλιστών εναντίον των Εβραίων:

«**Είναι αναμφισβήτητον, ότι ο γερμανικός λαός θα καταλήξη, λόγω της νέας αυτής πράξεως, εις ωρισμένα συμπεράσματα. Είναι αδιανόητον, ότι οι Εβραίοι κατέχουν ακόμη εντός των συνόρων μας ολοκληρώσεως εμπορικούς δρόμους, γεμίζουν τα κέντρα διασκεδάσεως και ως ξένοι ιδιοκτήται κατοικιών εισπράττουν ενοίκια α-**

Το επόμενο πρωί μετά την «Νύχτα των Κρυστάλλων» (9 - 10.11.1938) κατεστραμμένο «Τεβάρ» (υψωμένο μέρος όπου διαβάζει η Τσάρα) στη Συναγωγή Zeven (στην περιοχή Bremervorde). Φωτογραφία της 10ης Νοεμβρίου 1938. (Το πρωτότυπο βρίσκεται στο L.B.I. της Νέας Υόρκης).

πό τους Γερμανούς ενοικιαστές, ενώ οι φυλετικοί των σύντροφοι επιδιώκουν εις το εξωτερικόν τον πόλεμον εναντίον της Γερμανίας και εκτελούν Γερμανούς δημοσίους υπαλλήλους».

Η τοποθέτησις αὐτῆς τοῦ «Λαϊκοῦ Παρατηρητοῦ», ὁ ὁποῖος ἐδίδε τὴν κατεύθυνσιν εἰς ὁλόκληρον τὸν ἐθνικοσοσιαλιστικόν τύπον, ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς προσεκτικῆς προετοιμασίας. Τὸ σενάριο τῆς σκηνοθεσίας τῆς λαϊκῆς ὁργῆς τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1938 ἔχει διατυπωθεῖ. Ἡ καθοδήγησις πρὸς μιαν κοινὴν κατεύθυνσιν καὶ ἡ ἰσοπέδωσις τῶν γνώμων τῶν ἐφημερίδων, ἐπετυγχάνοντο καθημερινῶς κατὰ τὴν συνέντευξιν τύπου τοῦ ὑπουργείου Ἐνημερώσεως τοῦ Λαοῦ καὶ Προπαγάνδας.

Τὴν 7ην Νοεμβρίου ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ ἡμειπισήμου «Γερμανικοῦ Γραφείου Εἰδήσεων» (DNB) πρὸς τὰς συντάξεις ὅλων τῶν ἐφημερίδων αἱ ἀκόλουθοι ὁδηγίαι περὶ τοῦ ὕφους καὶ τοῦ περιεχομένου τῶν ἀρθρῶν σχετικῶς μετὰ τὸν συμβάν εἰς τὸ Παρίσι:

«Ὅλαι αἱ γερμανικαὶ ἐφημερίδες ὀφείλουσι νὰ γράφουν κατὰ τὸ δυνατόν μεγάλα ἀρθρα περὶ τῆς ἀποπεί-

ρας κατὰ τοῦ γραμματέως τῆς γερμανικῆς πρεσβείας εἰς τὸ Παρίσι. Αἱ σχετικαὶ εἰδήσεις ὀφείλουσι νὰ κυριαρχοῦν ἀπολύτως ἐπὶ τῆς πρώτης σελίδος. Εἰδήσεις περὶ τῆς σοβαρᾶς καταστάσεως τοῦ κ. φον Ρατ θὰ μεταδίδωνται ἐκ τοῦ «Γερμανικοῦ Γραφείου Εἰδήσεων» (DNB). Τώρα παλεῖ μετὰ τὸν θάνατον.

Εἰς μερικά σχόλια πρέπει νὰ γίνωνται ὑποδείξεις, ὅτι ἡ ἀπόπειρα τοῦ Εβραίου θὰ πρέπει νὰ ἔχῃ βαρυτάτας συνεπείας διὰ τοὺς Εβραίους τῆς Γερμανίας καὶ μάλιστα καὶ διὰ τοὺς αλλοδαποὺς Εβραίους εἰς τὴν Γερμανίαν. Δι' ἐκφράσεων, αἱ ὁποῖαι ἀναποκρίνονται εἰς τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, δύναται νὰ γίνῃται ἡ διαπίστωσις, ὅτι υπεύθυνος τῆς ἐγκληματικῆς αὐτῆς πράξεως εἶναι ἡ κλίκα τῶν Εβραίων μεταναστών».

Ἡ διὰ τοῦ ὑπὸ τῆς κρατικῆς μηχανῆς κατευθυνομένου τύπου προκληθεῖσα ηλεκτρισμένη ἀτμόσφαιρα ἐξελκυστικῶς ὁδηγᾷ ἀπὸ τῆς 7ης καὶ 8ης Νοεμβρίου, διὰ βιαιοτήτων εἰς βάρος τῶν Εβραίων καὶ εβραϊκῶν ἰδρυμάτων. Αἱ βιαιοπραγίαι

ὁμῶς αὐταὶ εἶχον τοπικὸν χαρακτήρα, ὡς π.χ. εἰς τὴν Ἑσθον. Ἀπὸ τῆς 9ης Νοεμβρίου ὁμῶς τὰ πράγματα ἠλλάξαν. Εἰς τὴν ἐκείνη ἐνεφανίσθησαν ἀγνώστα ἄτομα, προφανῆς ἀποστολὴ τῶν ὁποίων ἦτο νὰ προκαλοῦν ἐπεισόδια εἰς βάρος τῶν Εβραίων. Ἐπρόκειτο περὶ τοῦ προανακρούσματος τοῦ γενικωτέρου διωγμοῦ, τὸν ὁποῖον διέταξε προσωπικῶς ὁ Γιόζεφ Γκαίμπελς, ὑπουργὸς Ἐνημερώσεως τοῦ Λαοῦ καὶ Προπαγάνδας, τὴν 9ην Νοεμβρίου 1938.

«Ἐν γνώσει καὶ τῇ συγκαταθέσει τοῦ Χίτλερ ἐγίναν τα γεγονότα»: ἀπεφάνθησαν οἱ ἴδιοι οἱ Ναζί.

Η 9η Νοεμβρίου ἦταν διὰ τὸ ἐθνικοσοσιαλιστικὸν κόμμα μιὰ σημαντικὴ ἐπέτειος, κατὰ τὴν ὁποίαν εορτάζετο ἡ κατὰ τὴν μυθο-

λογίαν του κόμματος επονομαζομένη «πορεία προς την στοάν των στρατηγών», αν και επρόκειτο περί του αποτυχόντος πραξικοπήματος του Χίτλερ το 1923. Η κυρία εκδήλωσης των εορτασμών ήταν η συγκέντρωσις των «παλαιών αγωνιστών» περίξ του Χίτλερ. Δεν υπήρχε καλύτερα ευκαιρία από αυτήν δια να εξωθηθή η ανωτάτη κομματική ιεραρχία εις δράσιν.

Περί την 9ην νυκτερινήν ώραν ένας αγγελιοφόρος έφερεν εις τον Χίτλερ την είδησιν, ότι ο Έρνεστ φον Ρατ υπέκυψεν εις τα τραύματά του. Κατόπιν μακράς συζητήσεως με τον Γκαίμπελς, ο οποίος εκάθητο δίπλα από τον «Αρχηγόν» του εις το «Παλαιόν Δημαρχείον του Μονάχου» ο Χίτλερ εγκατέλειψε την συγκέντρωσιν και ο Γκαίμπελς επεδόθη εις το έργον του.

Κατά τας 10 την νύκτα ανεκοίνωσε τον θάνατον του διπλωμάτου και εξεφώνησεν ένα λόγον γεμάτων μίσος, ο οποίος απεκορυφώθη εις την προτροπήν προς την εφαρμογήν αντιποίνων και προς εκδίκησιν. Τα παρόντα ηγετικά στελέχη του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος και των Ταγμάτων Εφόδου εθεώρησαν, ότι ήσαν πλέον υποχρεωμένοι να δράσουν και να οργανώσουν τα αντίποινα.

Αυτή ακριβώς ήταν και η πρόθεσις του Γκαίμπελς, χωρίς να είναι αναγκασμένος να δώση σαφή σχετικήν εντολήν. Εις αυτήν ακριβώς την επιδίωξιν κατατάσσεται και η έγκαιρος αποχώρησις του Χίτλερ, πριν ο Γκαίμπελς αναμοχλεύσει κατά τέτοιον τρόπον τα πρωτόγονα αντισημιτικά ένστικτα, ώστε η παρούσα εθνικοσοσιαλιστική ηγεσία να πιστεύσῃ, ότι διετάχθη να μεταβάλῃ το υφιστάμενον αντισημιτικόν μίσος εις αντισημιτικὴν δράσιν. Ο Χίτλερ, ως Αρχηγός του Κράτους, έπρεπε να διατηρήσῃ την δυνατότητα να απορρίψῃ τας προσωπικὰς του ευθύνας τόσο έναντι του εξωτερικοῦ ὅσον και έναντι τυχόν αντιφρονούντων εντός του κόμματος.

Το έδαφος είχαν προετοιμασθῇ δια της καμπάνιας του Τύπου. Ο λόγος του Γκαίμπελς απετέλει συγχρόνως το σῆμα δια την αρχήν των διωγμών, αλλά και την οδηγίαν της εκτελέσεώς των. Το Ανώτατο Κομματικόν Δικαστήριον του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος, το οποίον εξήτασεν αργότερον τα γεγονότα της 9ης και 10ης Νοεμβρίου, εξέδωσε τον Φεβρουάριον του 1939 το πόρισμα του, εις το οποίον προσδιωρίζοντο ο ρόλος και αι ενέργειαι του Γκαίμπελς:

Εν γνώσει και τη συγκαταθέσει του Χίτλερ είχε θέσει πυρ εις την θρυαλλίδα του αντισημιτισμοῦ:

«Την εσπέραν της 9ης Νοεμβρίου 1938 ο καθοδηγητής της προπαγάνδας του Ράιχ και μέλος του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος Δρ. Γκαίμπελς ανεκοίνωσεν εις μια φιλικήν συγκέντρωσιν της ηγεσίας του κόμματος εις το «Παλαιόν Δημαρχείον» του Μονάχου, ότι εις τας περιοχάς της Έσσης και του Μαγδεμβούργου — Ανχάλτης έλαβον χώραν αντισημιτικά διαδηλώσεις. Κατά την διάρκειαν των διαδηλώσεων αυτών κατεστράφηκαν εβραϊκά καταστήματα και ενεπρήσθησαν συναγωγαί.

Ο Φύρερ απεφάνθη κατά τον λόγο του, ότι τοιούτου είδους διαδηλώσεις δεν επιτρέπεται ούτε να προετοιμάζονται, ούτε να οργανώνονται. Εφ' ὅσον ὅμως γίνονται αυθορμήτως, δεν επιτρέπεται να εμποδίζονται...

Αι προφορικώς δοθείσαι οδηγίαι του καθοδηγητοῦ της προπαγάνδας του Ράιχ έγιναν αντιληπταί υφ' ολοκλήρου της παρευρισκομένης ηγεσίας του κόμματος υπό την έννοιαν, ότι το κόμμα δεν επιτρέπεται να εμφανισθῇ προς τα έξω ως υποκινητής των διαδηλώσεων, εις την πραγματικότητα ὅμως έπρεπε να τας διοργανώσῃ και να τας διεξάγῃ υπό την καθοδήγησίν του. Υπό την έννοιαν ταύτην αι οδηγίαι αὐταί μετεδόθησαν υπό των περισσοτέρων των παρόντων ηγετικῶν στελεχῶν του κόμματος αμέσως τηλεφωνικῶς εις τας υπηρεσίας των περιοχῶν των, δηλ. πολύ πριν ἢ αποσταλῇ το πρώτον σχετικόν τηλεγράφημα.

Η μετάδοσις των οδηγιῶν αὐτῶν εις τας τοπικάς υπηρεσίας προπαγάνδας και εκείθεν εις τους υπευθύνους των νομαρχιακῶν και τοπικῶν οργανώσεων του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος και εις ὅλα τα επιτελεία των Τ.Ε. εις ὁλόκληρον το γερμανικόν Ράιχ έγινε γρήγορα και χωρίς προβλήματα. Παντοῦ εσηκώθησαν την νύκτα ἀπὸ τα κρεβάτια των δια να εκτελέσουν την διαταγήν δια τους διωγμούς. Ο τρόμος διήρκεσε ἀπὸ τα μεσάνυχτα μέχρι της πρώϊας.

Τοιούτου είδους διωγμοί δεν είχαν λάβει χώραν εις την κεντρικὴν Ευρώπην ἀπὸ του μεσαίωκος και εντεύθεν και μια τοιαύτη επιστροφή εις την βαρβαρότητα εθεωρεῖτο αδιανόητο ἀπὸ της εποχῆς της διαφωτίσεως και μετὰ.

Τίμιοι μικροαστοὶ και άκακοι επαγγελματίαι μετεβλήθησαν εις κτήνη.

Οι διωγοί ήσαν διατεταγμένοι. Αλλά ο ζήλος μετὰ του οποίου εξετελέσθησαν παντού αι διαταγαί έφερε το τρομερόν αποτέλεσμα.

Ο Γκαίμπελς επεκαλέσθη τα πλέον πρωτόγονα ένστικτα και επροκάλεσεν ένα κύμα επιθετικότητος και βανδαλισμοῦ, μέθης καταστροφῆς και εγκληματικῆς ορέξεως, το οποίον μετέβαλε τίμιους μικροαστούς και άκακούς μικροεπαγγελματίαις εις πραγματικά κτήνη. Εις την Κολωνίαν παρηκολούθουν δύο παιδιά την καταστροφὴν ενός μικροῦ εβραϊκοῦ παλαιοπωλείου. Αργότερα ενθυμούνται:

«Άνδρες των Ταγμάτων Εφόδου έλαβαν θέσιν ημικυκλικῶς εμπρός ἀπὸ το κατάστημα των γονέων της συμμαθητρίας μου. Φωνάζοντες «Έξω οι Εβραιοί» επετούσαν διαδοχικῶς εντὸς του καταστήματος μιαν σιδηρὰν σφαίραν, η οποία εθρυμμάτιζε τα εμπορεύματα και την προθήκην. Εμεῖς, τα παιδιά, είχαμε κυριολεκτικῶς παγώσει και εκοιτάζαμεν τους γονεῖς της συμμαθητρίας μας, οι οποίοι παρηκολούθουν άφωνοι την καταστροφὴν της περιουσίας των. Δεν εκατάλαβα διατί οι άνθρωποι αυτοί δεν αντιστάθησαν διόλου κατά της καταστροφικῆς αὐτῆς μανίας, ὅπως δεν εκατάλαβα διατί παρηκολούθουν τόσοι άνθρωποι την καταστροφὴν, χωρίς να καταβάλουν την παραμικρὴν προσπάθειαν να την σταματήσουν».

Εις το Έσσλινγκεν το εβραϊκόν ορφανοτροφείον απετέλεσε αντικείμενον της επιθέσεως των εθνικοσοσιαλιστῶν: «Την 10ην Νοεμβρίου 1938, μεταξύ 12ης νυκτερινῆς και 1ης πρωϊνῆς ώρας, εισήλθον εις το εστιατόριον του ορφανοτροφείου πολλοί και άνδρες των Τ.Ε. και κραυγάζοντες «Έξω εσείς» μας υπεχρέωσαν να εγκαταλείψωμεν το κτήριο και να συγκεντρωθώμεν ὀπίσω ἀπὸ αὐτό, πλησίον του σωροῦ των απορριμμάτων. Εκ των δωματίων των διδασκάλων έρριπτον βιβλία εις την φωτιάν και ἀπὸ την σάλαν της προσευχῆς ρόλους της Τορά, αναμνηστικὰς πλάκας και προσευχητάρια. Ένας εκ των βαρβάρων ηπείλησε τα κλαίοντα παιδιά, ότι θα τα ρίψῃ επί-

σης εις την πυράν».

Και εδώ η σύντομος ιστορία της οικογενείας ενός ιατρού εις την Νυρεμβέργην σύμφωνα με τας καταθέσεις των μαρτύρων εις μίαν δίκην τω 1954: «Το διαμέρισμα της οικογενείας του δ/ρός **Βάινστοκ** έδιδε μίαν φρικώδη εικόνα. Εις το δωμάτιον παραμονής οι σωροί των συντριμμάτων ήσαν τόσοι υψηλοί, ώστε μόνον μετά δυσκολίας ήτο δυνατόν να περπατήσῃ κανείς. Τα βαριά έπιπλα ήσαν τελείως κατεστραμμένα, οι μπουφέδες π.χ. είχαν ανοιχθῇ με τους μπαλντάδες και είχαν πεταχθῇ εις το πάτωμα όλα αι πορσελάναι και τα ποτήρια. Το πιάνο ήτο τόσο κατεστραμμένον όσον δεν είναι δυνατόν να φαντασθῇ άνθρωπος. Ένα έκαστον των πλῆκτρων είχαν καταστραφεί με τον μπαλντά».

«Οι άνθρωποι, τους οποίους ήυρον εις το διαμέρισμα έδιδον την εικόνα της αθλιότητος δηλ. ο δρ. **Άλμπερτ Βάινστοκ**, η σύζυγός του **Ντόρα** και οι δύο υιοί του, ηλικίας 12 και 14 ετών, έδιδαν την εικόνα της αθλιότητος. Τα αγόρια τα είχαν εντελώς χαμένα. Οι βάρβαροι των Ταγμάτων Εφόδου τα είχαν στήσει με το πρόσωπον προς τον τοίχον και τα ηπείλουν να τα εκτελέσουν με το πιστόλι».

«Ο δρ. **Βάινστοκ** δεν μπορούσε να ξεπεράσῃ το γεγονός, ότι του συμπεριφέρθησαν ως εάν ήτο εγκληματίας μόνον και μόνον λόγω της καταγωγής του. *Ηυτοκτόνησεν*».

Τα γεγονότα εις την μικράν πόλιν της Έσσης Μπύντιγκεν δεν διαφέρουν ούτε κατά τον βαθμόν της βαρβαρότητος, η οποία κατέστη εδώ εμφανής, ούτε κατά το μέτρον της συμμετοχής του πληθυσμού εις τας βιαιότητες κατά των Εβραίων από τα συμβάντα εις την υπόλοιπον επικράτειαν του Ράιχ. «*Αρχικώς μετεφέρθησαν πολλοί Εβραίοι κάτοικοι της πόλεως από τας κατοικίας των εις τας φυλακάς του δικαστηρίου. Κατά τας μεταμεσημβρινάς ώρας συνεκεντρώθη ένας όχλος, ο οποίος πορευόμενος εις τους δρόμους της πόλεως διέπραττε βιαιότητας*».

«Ενώ πολλοί περίεργοι παρηκολούθουν τα συμβάντα, από τον δρόμον εισήρχοντο μεμονωμένοι ομάδες, κυρίως νεαρών, και μαθητών εις τας κατοικίας των Εβραίων και κατέστραφον την επίπλωσιν, εθρυμμάτιζον τους υαλοπίνακες και σκεύη, έσχιζαν κρεβάτια και έριπτον τμήματα επίπλων, ρουχισμόν και ό, τι άλλο εύρισκον εις τον δρόμον».

Τα γεγονότα αυτά, τα οποία νομικώς καταλογίζονται ως διατάραξεις

της κοινής ειρήνης, στέρησης της ελευθερίας και εξαναγκασμός, τα επιστοποίησε το Α' Εφετεϊόν της πόλεως Γκίσσεν αρχάς 1949. Ένας των κατηγορουμένων, ο κρεοπώλης **Λ.**, ήτο την εποχήν των εν λόγω διωγμών 18 ετών. Δεν ανήκε ούτε εις την νεολαίαν του Χίτλερ ούτε στα Ταγματα Εφόδου. Δεν ήταν μέλος του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος και ως υπάλληλος ήτο ικανός και εργατικός. Τα ακόλουθα επιστοποιήθησαν όχι μόνον από πολλούς αυτόπτας μάρτυρας, αλλά και από τον ίδιον τον κατηγορούμενον:

«Την 10ην Νοεμβρίου 1938 ο **Λ.**, μετά το πέρας της εργασίας του, έφυγε από το σφαγείον και κατηυθύνθη προς τη Σλόσστράσσε, επειδή είδε πολλούς ανθρώπους να πηγαίνουν προς τα εκεί. Ανεμείχθη εις τον όχλον και μετέβη εις την οικίαν του Εβραίου **Χίρσμαν**, εις την οποίαν είχε σχεδόν τελειώσει το καταστροφικόν έργον.

«Την σχεδόν 60ετή κυρίαν **Χίρσμαν**, η οποία εκάθητο εις την κουζίαν με τον παράλυτο σύζυγόν της, την άρπαξαν δύο νεαροί και την επέταξαν από την σκάλαν. Ο **Λ.** τους ηκολούθησε και ξαφνικά έπιασε την κυρίαν **Χίρσμαν** εις τον δρόμον από τα ρούχα και την ετράβηξε, επί της Σλόσσγκάσσε, επί 300 περίπου μέτρα, δια μέσου των περιέργων. Συγχρόνως την εκτύπα και την ελάκτιζε με τα βαριά του υποδήματα όπου εύχαινε».

Είναι περιττόν να λεχθῇ, ότι το θύμα δεν είχε κάμει ουδέποτε τίποτε εις τον δράστην, ο οποίος ετιμωρήθη με έναν χρόνον φυλακής. Κατά την εποχήν της ανόδου των εθνικοσοσιαλιστών έζον εις την Έρφουρτ 830 περίπου Εβραίοι. Κατά την νύκτα των διωγμών απήχθησαν όλοι οι άνδρες ηλικίας από 18 έως 80 ετών. Μεταξύ αυτών ήτο και ο δρ. **Χάρρυ Στέρν**, δικηγόρος και συμβολαιογράφος. Τον δρ **Στέρν** τον μετέφεραν εις ένα γυμναστήριον, αφού τον επέρασεν μπροστά από την φλεγόμενη συναγωγήν.

«Εκεί εκυριάρχει ένας τρομερός θόρυβος, τον οποίον επροξένουν πολλοί εκ των παρόντων ανδρών των SS, των T.E. και της αστυνομίας, με πολιτικά οι οποίοι προφανώς ήσαν μεθυσμένοι, όπως περιέγραψεν ο Στέρν αργότερα την ημέραν εκείνην. «Εις ένα τραπέζι εκράτησαν τα στοιχεία μου και κατόπιν με έπιασαν δύο άνδρες των **ΤΕ** με ρόπαλα, οι οποίοι προφανώς θα μας εκτύπουν. Ο ένας εσήκωσε το ρόπαλον, με άγγιξε δι'

αυτού και ο άλλος μου είπε: «Φώναξε, όσον μπορείς!», πράγμα, το όποιον και έπραξα. Προφανώς δεν ήθελαν να εκτελέσουν την διαταγήν των να κτυπήσουν».

Κατόπιν με έσπρωξαν έξω από το πλυντήριο. Με άρπαξαν άνδρες των SS και με έστησαν με το πρόσωπον προς τον τοίχον. Εκεί ήσαν και άλλοι Εβραίοι. Έπρεπε να στεκώμεθα με λυγισμένα τα γόνατα. Ήτο το χειρότερον μαρτύριον που είχα ζήσει μέχρι τότε.

Μερικοί ναζί εκακομεταχειρίσθησαν ιδιαίτέρως Εβραίους τους οποίους εγνώριζον. Ο βαπτισθείς δικηγόρος **Φλες** εβασανίσθη και προσεβλήθη από έναν άνδρα των **ΤΕ**, τον οποίον είχαν αντίπαλον εις το δικαστήριο εις την υπόθεσιν ενός διαζυγίου».

«Ένας αριθμός Εβραίων, ανεξαρτήτως ηλικίας και σωματικών ικανοτήτων, υπεχρεώθη να αναρριχηθῇ εις μίαν σκάλαν του Γυμναστηρίου. Κάτω ίσαντο ναζί με μαστίγια και εκτύπων τους ανθρώπους δια να τους αναγκάσουν να ανέβουν υψηλά. Εμάς μας έβαλαν εις την γραμμήν και υποχρεώθημεν να βαδίζωμεν σύμφωνα με το αντισημιτικόν εμβάτηριον Χόρστ Βέσσελ. Κατόπιν μας διέταξαν να φωνάζωμεν «Εβραίε πέθανε!» και δεν ήταν δυνατόν να αρνηθώμεν. Μετά ταύτα μας έβαλαν εις λεωφορεία, τα οποία μας μετέφεραν εις το στρατόπεδον συγκεντρώσεως Μπούχενβαλντ, όπου εφθάσαμεν τα ξημερώματα»

Η πορεία προς τα στρατόπεδα Νταχάου, Μπούχεντβαλτ κ.α.: πριν από το θάνατο, η εξαθλίωσις της προσωπικότητος των θυμάτων.

Το τι εσήμαινεν η παράδοσις εις ένα των τριών στρατοπέδων συγκεντρώσεως — Νταχάου, Μπούχενβαλντ και Ζάξενχάουζεν — μετά την φοβερήν αυτήν νύκτα, δεν περιγράφεται. Το γεγονός, ότι εις όλο το γερμανικόν Ράιχ είχαν συλληφθῇ εν τω μεταξύ 30.000 περίπου άνδρες, ότι η σύλληψις των επετεύχθη εντός ολίγων εβδομάδων, ότι αι συλ-

Κατοικία εβραϊκής οικογένειας μετά την επιδρομή.

λήψεις αυτά απέβλεπον εις τον εξαναγκασμόν προς αποδημίαν, αλλά όχι (ακόμη) εις την εξόντωσιν, δεν απετέλει το όλον. Καταστροφικωτέρα ήτο η εξουδετέρωσις της πολιτικής υπάρξεως, η απώλεια του μέχρι τούδε τρόπου ζωής και η εξαθλίωσις της συνειδήσεως των θυμάτων. Είναι περιγραφτός η προσβολή του ατόμου, την οποίαν συνεπήγετο η παράδοσις εις ένα στρατόπεδον συγκεντρώσεως, της οποίας ο φόβος υπεδούλωνε και ηπείλει την καθημερινήν ζωήν.

Ο **Έρριχ Γκούτμαν**, υιός ενός ραββίνου, ενεκλείσθη την νύκτα των διωγμών εις ένα στρατόπεδο συγκεντρώσεως, το Ζάξενχάουζεν. Μετά τον ξυλοδαρμόν και τα μαρτύρια κατά την άφιξιν, ανέμενεν όπως χιλιάδες άλλοι δια τα περαιτέρω. «Αι ώραι περνούσαν και εις το μαρτύριον της ψυχής προσετίθετο ο ψυχρός και υγρός αέρας της νοεμβριανής νύκτας. Που και που έβρεχε, αλλά την βροχήν δεν την αισθανόμεθα σχεδόν καθόλου πλέον. Ήδη ευρισκόμεθα ο-

κτώ ώρας εκεί, με το βλέμμα εστραμμένον προς τον τοίχον, ασκεπείς και άνευ παλτού.

«Κατά διαστήματα παίρνουν εκατόν περίπου ανθρώπους και τους οδηγούν εις το σκοτάδι. Όταν εμφανίζονται και πάλιν βαδίζουν εις την σειράν και είναι ενδεδυμένοι με στολές φυλακισμένων ή με παλαιάς και κουρελιασμένας στρατιωτικές στολές. Τα μαλλιά είναι κομμένα με την ψιλήν μηχανήν και τα γένια έχουν ξυρισθή. Ήσαν αγνώριστοι και εξεχώριζον σχεδόν μόνον από ένα αριθμόν, ο οποίος ήτο αποτυπωμένος εις τον σάκον και το πανταλόνι μαζί με ένα άστρον του Δαβίδ με κτυπητά κόκκινα και κίτρινα χρώματα».

Ένας των 600 περίπου Εβραίων, οι οποίοι είχαν συλληφθεί τον Νοέμβριον του 1938 εις το Αμβούργον και μεταφερθή εις το Ζάξενχάουζεν, εσημείωσεν: «Αρχικώς μας μετέφεραν εις το κάτεργον του Φούλσμπύτελ εις ένα σκοτεινόν δωμάτιον. Ο αριθμός μας ήτο τουλάχιστον πεντάπласιος από εκείνον, που εχωρούσε

εις την πραγματικότητα το δωμάτιον. Όρθιοι και χωρίς νερόν και φαγητόν εμείναμε εκεί καθ' όλην την διάρκειαν της ημέρας. Την νύκτα μας μετέφεραν με ανοικτά σιδηροδρομικά βαγόνια εις το Ζάξενχάουζεν, όπου εφθάσαμεν κατά τας δύο το πρωί. Καθ' οδόν ένας 17ετής νεαρός από την Βρέμην υπέστη νευρικών κλονισμόν, διότι είχεν ιδή να εκτελείται η μητέρα του από άνδρας των SS, επειδή εφώναζε λόγω της απαγωγής του.

«Κατά την άφιξιν μας εις Ζάξενχάουζεν μας υπεδέχθη ένας μεγάλος αριθμός ανδρών των SS, οι οποίοι μας εκτύπων και μας ελάττιζον τόσον κτηνωδώς, ώστε έμεινε κατάπληκτος ο αστυνομικός που μας συνόδευεν, και εφρόντισε να απομακρυνθή αμέσως.

«Αι κακουχίαι της ημέρας ήσαν τόσο μεγάλοι και τα κτυπήματα των SS τόσο ισχυρά, ώστε δύο από την ομάδα μας κατέπεσαν νεκροί κατά την διάρκειαν μιας πορείας 15 λεπτών.

«Κατόπιν ήρchiσε το τρομερώτερον μαρτύριον, το οποίον δι' εμέ προσωπικώς ήτο χειρότερον όλων των σωματικών κακοποιήσεων: Έπρεπε να ιστάμεθα όρθιοι επί 19 ώρας (δία μερικούς επεξετάθησαν εις 25 ώρας).

Αν κάποιος κατά την διάρκειαν του χρόνου αυτού έπιπτεν εις το δάπεδον, τον ελάττιζον και τον εκτύπων με τον υποκόπανον των όπλων. Κάποτε εφώναξαν τον ραββίνον, τον οποίον άρπαξαν από τα γένηια και τον εκακοποίησαν. Μετά του έδωσαν ένα πίνακα, επί του οποίου εγράφετο: «Είμαι ένας προδότης και συνυπεύθυνος δια τον θάνατον του φον Ρατ. Τον πίνακα αυτόν υποχρεώθηκε να τον περιφέρει επί δώδεκα ώρες με υψωμένον το χέρι».

Επίσημη ομολογία από τα δημοσιεύματα του Τύπου.

Αι οδηγίαι των σκηνοθετών περί του τρόπου παρουσιάσεως των γεγονότων της φοβεράς νυκτός ήσαν λεπτομερείς. Την επίσημον άποψιν περί των γεγονότων την διέδωσε το Γερμανικόν Γραφείον Ειδήσεων. Αύτη ήτο η ακόλουθος:

«DNB Βερολίνον, 10η Νοεμβρίου. Μετά την γνωστοποίησιν του θανάτου του Γερμανού διπλωμάτου και μέλους του κόμματος Ρατ, ο οποίος εδολοφονήθη δια δειλής εβραϊκής χειρός, έλαβον χώραν εις ολόκληρον το Ράιχ αυθόρμητοι διαδηλώσεις εναντίον Εβραίων. Η βαθυτάτη αγανάκτησις του γερμανικού λαού είχεν ως συνέπειαν σκληράς αντιεβραϊκάς πράξεις».

Επιπροσθέτως το υπουργείον Προπαγάνδας υπέβαλεν κατά την συνέντευξιν Τύπου της 10ης Νοεμβρίου τον τρόπον παρουσιάσεως των σχετικών ειδήσεων δια την επομένην. Ο τρόπος αυτός ήταν ομοιόμορφος δι' ολόκληρον τον τύπον του Ράιχ. Ως εκ τούτου διαβάζομεν εις την «Γκέττιγκερ Τάγκμπλατ»:

«Το πλήγμα του διεθνούς εβραϊσμού ήτο πολύ ισχυρόν, δια να απαντήσωμεν μόνον με λόγια. Είδωμεν τον ναόν του εκδικητικού θεού των Εβραίων, εις την Οδόν Όμπερ Μάσστράσσε, να τυλίγεται εις τας φλόγας και διαπιστώσαμεν, ότι οι υαλοπίνακες των ολίγων καταστημάτων,

τα οποία ευρίσκοντο ακόμη υπό την κατοχήν των Εβραίων είχαν θρυμματισθή. Αι δυνάμεις ασφαλείας εφρόντισαν ώστε η αγανάκτησις του λαού να περιορισθί εις autάς και μόνον τας εκδηλώσεις».

Περί της «αγανακτήσεως του λαού» γράφουν τα «Χοεντσολλέρισε Μπλάιττερ»: «Η γνωστοποίησις του θανάτου του Γερμανού διπλωμάτου και μέλους του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος, φον Ρατ, ο οποίος απέθανε δια δειλής εβραϊκής χειρός, επροξένησε και εις την πόλιν μας, όπως και εις ολόκληρον το Ράιχ, βαθυτάτην αγανάκτησιν και οργήν εις τον λαόν. Κατά την νύκτα της Τετάρτης προς την Πέμπτην συναθροίσθησαν εις την οδόν Γκλάντσμαρντεστράσσε προ της συναγωγής εξωργισμένοι εθνικοσοσιαλισταί. Εντός ελαχίστου χρόνου εθραύσθησαν αι θύραι και κατεστράφησαν όλα τα έπιπλα και ο εξοπλισμός της συναγωγής. Με άνευ ορίων οργή οι άνθρωποι κατέστρεψαν τα πάντα».

Περί της «τεραστίας οργής εναντίον των Εβραίων του Μονάχου» έγραψε ο «Μύνχενερ Μπεουμπάχτερ»; η τοπική έκδοσις του «Φόλκισερ Μπεουμπάχτερ» (Λαϊκού Παρατηρητού), εις την σελίδα 13: «Μια πυρποληθείσα συναγωγή εις την οδό Χέρτζοχ Ρούντολφ, θρυμματισμένοι υαλοπίνακες εις αρκετά καταστήματα Εβραίων εις Νούχλνουςερ, εις τας οδούς Βάινστράσσε, Τεατίνεστράσσε, εις το Τάλ, εις το Ρόζενταλ, αμ Στάχους και την πλατείαν Λένμπαχ, δια να αναφέρωμεν μόνον ολίγας περιοχάς, ως και ένας μεγάλος αριθμός συλληφθέντων Εβραίων, αποτελούν μόνον την αρχικήν μικράν τιμωρίαν των Εβραίων, η οποία είναι συνέχεια της εκτονώσεως της μέχρι τούδε αξιοθαυμάστου μεγαθυμίας του γερμανικού λαού προς αυτούς».

Η βορειογερμανική έκδοσις του «Φόλκισερ Μπεουμπάχτερ» έγραφε, κατά την επίσημον άποψιν, περί των συμβάντων εις την πρωτεύουσαν του Ράιχ, το Βερολίνον: «Εις ολόκληρον το δυτικόν τμήμα του Βερολίνου, αλλά και παντού, όπου υπάρχουν ακόμη Εβραίοι δεν διεσώθη καμία προθήκη εβραϊκού καταστήματος. Η οργή και η μανία των Βερολινέζων, οι οποίοι ήσαν πολύ πειθαρχημένοι, συνεκρατήθησαν εντός ωρισμένων ορίων, αφού ουδείς Εβραίος έπαθεν απολύτως τίποτε. Τα υαία εμπορεύματα, τα οποία ήσαν εκτεθειμένα εις ωρισμένα εκ των εβραϊκών καταστημάτων δεν τα επείραξεν ουδείς, εκτός αν μερικά εξ αυτών κατεστρά-

φησαν εκ των λίθων, οι οποίοι ερρίπτοτο εναντίον των προθηκών ή εκ των θρυμματιζομένων υαλοπινάκων. Αι τρεις συναγωγαι του Βερολίνου ε-πυρπολήθησαν».

Προτιμότερος θα ήταν ο θάνατος 200 Εβραίων παρά αυτή η έκτασις της καταστροφής: δήλωσε ο Γκαίριγκ

Εναντι των ισχυρισμών, ότι η εκτόνωσις της οργής του λαού ήτο αυθόρμητος, ότι οι «εξωργισμένοι» συμπεριφέρθησαν με πειθαρχίαν, ότι δεν έγιναν λεηλασίαι και ότι ουδείς Εβραίος έπαθεν το παραμικρόν, υπάρχει ο απολογισμός των διωγμών, εις τον οποίον προέβησαν ηγέται του εθνικοσοσιαλιστικού καθεστώτος υπό την προεδρίαν του υπουργού του Ράιχ Χέρμαν Γκαίριγκ, αρμοδίου δια την εφαρμογήν του τετραετούς οικονομικού προγράμματος, την 12ην Νοεμβρίου 1938.

Ο Χάυντριχ, ο αρχηγός της Γκεστάπο, ανέφερεν αριθμούς εις την συνεδρίασιν, εις την οποίαν αντεπροσωπεύοντο όλα τα υπουργεία και άλλαι υπηρεσίαι, και κατά την οποίαν συνεζητήθη η παραιτέρω μεταχείρισις των Εβραίων: **7.500 καταστραμμένα καταστήματα Εβραίων, η ζημία των οποίων, κατά προσωρινάς εκτιμήσεις, ανήρχετο εις πολλές εκατοντάδας εκατομμυρίων μάρκων, λόγω των καταστροφών πραγμάτων, έπιπλων και εμπορευμάτων.**

Ένας ειδικός επί των ασφαλειών ανέφερε κατόπιν τας ζημίας, αι οποίαι είχαν προκληθή λόγω λεηλασιών και κλοπών. Περιέγραψε τα πράγματα βάσει του παραδείγματος του κοσμηματοπωλείου Μάργκραφ, οδός Ούντερ ντεν Λίντεν, εις το Βερολίνον, το οποίον είχε λεηλατηθή τελείως και ως εκ τούτου απήτη τώρα 1,7 εκατ. μάρκων ως αποζημίωσιν από την ασφάλειαν.

Ο Γκαίριγκ διέταξε μίαν μεγάλην κινητοποίησιν της αστυνομίας δια να εξευρεθούν τα κλαπέντα κοσμήματα. Ο Κουρτ Νταλύγκε, Στρατηγός των SS και αρχηγός της δια την διατήρησιν της τάξεως αρμοδίας αστυνομίας του Ράιχ, είπεν, ότι η σχετική διαταγή έχει εκδοθή και έχουν ήδη συλληφθή 150 ύποπτοι λεηλασιών. Ο Χάυντριχ συνεπλήρωσεν, ότι εις ολόκλη-

ρον το Ράιχ έχουν αναφερθή 800 περιπτώσεις λεηλασιών, αλλά έχουν συλλεφθή ήδη πολλά εκατοντάδες υπόπτων.

Εν όψει της εκτάσεως των υλικών ζημιών εξέφυγεν από τον Γκαίριγκ η παρατήρησης, ότι θα ήτο προτιμότερος ο δια προηλακισμού θάνατος 200 Εβραίων παρά η καταστροφή αυτή τόσο αξιών. Ο Χάυντριχ συμπλήρωσε, ότι κατά τους διωγμούς σκοτώθηκαν 35 Εβραίοι. Ο αριθμός όμως αυτός αντιπροσώπευε ένα μικρόν μόνον μέρος των θυμάτων, διότι δεν συμπεριλαμβάνει τας αυτοκτονίας και τους θανάτους, οι οποίοι επήλθον αργότερα λόγω των τραυμάτων, τα οποία υπέστησαν Εβραίοι κατά την νύκτα εκείνην.

Το πέρας της υπηρεσιακής οργανώσεως «εκτονώσεως» της οργής του λαού διατάχθη ήδη την 10ην Νοεμβρίου και μάλιστα δια του Γκαίμπελς. Εις την 1ην σελίδα του «**Φόλκισερ Μπεομπάχτερ**» εγράφη:

«Δίδεται πλέον εις ολόκληρον τον πληθυσμόν η αυστηρά εντολή να παύση αμέσως πάσα περαιτέρω διαδήλωσης ή δράσεις εναντίον των Εβραίων. Η τελική απάντησις εις την εβραϊκήν απόπειραν εις το Παρίσι θα δοθή δια των νόμων και των διατάξεων, οι οποίοι θα αφορούν εις τους Εβραίους».

Και οι ίδιοι Ναζί φοβήθηκαν από τους διωγμούς και τις καταστροφές που προξένηθηκαν.

Οσον όμως οι διωγμοί των Εβραίων δεν ήσαν αποτέλεσμα αυθορμητών διαδηλώσεων του πληθυσμού, τόσο δύσκολον ήτο τώρα να σταματήσουν... Τα πνεύματα της καταστροφής, τα οποία είχαν επικαλεσθή ο Γκαίμπελς, δεν εξεδιώκοντο πλέον εύκολα. Αι διαδηλώσεις εσυνεχίσθησαν εις μερικές πόλεις και κατά την 13ην Νοεμβρίου. Τον οργανωτήν των διωγμών, δηλ. τον Γκαίμπελς, τον επέπληξεν ο Γκαίριγκ, και το Ανώτατον Κομματικόν Δικαστήριον ήσκησε τω 1939 κριτικήν κατά της σκηνοθεσίας του Γκαίμπελς.

Το κομματικόν δικαστήριον των εθνικοσοσιαλιστών επελήφθη των γε-

γονότων του Νοεμβρίου του 1938 όχι τόσο δια να τιμωρήση τους διωγμούς, όσον δια να αφαιρέση τας δολοφονίας, τας λεηλασίας και τους βιασμούς από τιν δικαιοδοσίαν των τακτικών δικαστηρίων. Το κομματικόν δικαστήριον συνέστησεν εις τον Χίτλερ να αφαιρέση τας περισσότερας υποθέσεις από τιν δικαιοδοσίαν των τακτικών δικαστηρίων. Η σχετική αιτιολόγησις έχει ως εξής: Επρόκειτο

«περί φόνων κατά διαταγήν λόγω ασαφών ή ανυπάρκτων άνωθεν διαταγών και όχι περί φόνων λόγω μίσους κατά των Εβραίων, ως και λόγω της γνώμης, ότι συμφώνως προς την θέλησιν της πολιτικής ηγεσίας (δηλ. του Χίτλερ) έπρεπε να εύρη εκδίκησιν ο θάνατος του μέλους του κόμματος φον Ρατ, ή περί φόνων οι οποίοι συνέβησαν κατά την διάρκειαν των πλήρους εντάσεως και ακαταστασίας διωγμών».

Ένεκα τούτου το κομματικόν δικαστήριον επελήφθη εις βάθος του προβλήματος της γενικής ευθύνης δια τους διωγμούς και κατέληξεν εις το συμπέρασμα, ότι η κεκαλυμμένη διαταγή του Γκαίμπελς ήτο άκαιρος. Το κομματικόν δικαστήριον των εθνικοσοσιαλιστών ανέφερε συγκεκριμένως:

Ένα άλλο ζήτημα είναι αν, προς το συμφέρον της πειθαρχίας, πρέπει να ανήκη εις το παρελθόν η διαταγή, η οποία εδόθη εσκεμμένως ασαφώς, με την προσδοκίαν, ότι οι υποτακτικοί θα αντελαμβάνοντο την πραγματικήν επιθυμίαν του δόσαντος αυτήν. Κατά την διάρκειαν αγωνιστικών περιόδων ίσως είναι, χάριν της πολιτικής επιτυχίας, απαραίτητος μία διαταγή του είδους αυτού, δια να μην είναι το κράτος εις θέσιν να αποδείξη την ευθύνην του κόμματος.

Η άποψις όμως αυτή είναι σήμερον άνευ αντικρίσματος. Το κοινόν, μέχρι του τελευταίου άνδρος, γνωρίζει, ότι πολιτικάί δραστηριότητες, ως εκείνη της 9ης Νοεμβρίου, διοργανούνται και διεξάγονται υπό του κόμματος, ανεξαρτήτως αν τούτο το παραδέχεται το κόμμα ή όχι. Εφ' όσον εις μίαν και μόνην νύκτα πυρπολούνται όλαι αι συναγωγαι, η πράξις αυτή είναι οργανωμένη και είναι δυνατόν να είναι οργανωμένη μόνον από το κόμμα».

Λόγω θέσεως ήσαν πολλά πρόσωπα εις ολόκληρον το Ράιχ υποχρεωμένα να εκθέσουν τα γεγονότα του Νοεμβρίου εις τας προϊσταμένας των υπηρεσίας: αστυνομικοί, δήμαρχοι, έπαρχοι και νομάρχαι από πλε-

ράς διοικήσεως, αλλά και στελέχη των κομματικών οργανώσεων των εθνικοσοσιαλιστών. Εκ των ανωτάτων στελεχών της κομματικής ιεραρχίας δεν πρέπει να αναμένεται κριτική στάσις έναντι των γεγονότων. Εις ορισμένας περιπτώσεις μόνον διευτώθη η παρατήρησις, ότι οι διωγμοί κατά των Εβραίων δεν έτυχον της εγκρίσεως ολοκλήρου του λαού. Έτσι ανεφέρθη π.χ. από τον νομόν Τράουνστάιν της Άνω Βαυαρίας:

«Λόγω της ειρηνικής ενσωματώσεως της Σουδητίας εις το Ράιχ ο κόσμος είναι ευχαριστημένος, πράγμα το οποίον δεν ήλλαξε ουσιαστικώς ένεκα των δραστηριοτήτων εναντίον των Εβραίων. Αγρόται και κάτοικοι των πόλεων, προ παντός οι Καθολικοί, μεταξύ δε αυτών και ένα μέλος του κόμματος, κατηγορήσαν πολύ σκληρώς την άσκησιν βίας κατά του «επιουσίου λαού». Αι πράξεις αιτάι δεν έχουν τίποτε το κοινόν με πολιτισμόν και ήθος. Δεν έλλειπον όμως και οι υποστηρικταί, οι οποίοι τα «έψαλλαν» εις τους αντιφρονούντας».

Αντιθέτως η διεύθυνσις του νομαρχιακού γραφείου προπαγάνδας του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος εις Άϊχστετ, Όμπερφρανκεν, ανέφερεν, ότι κατά την διάρκειαν της εναντίον των Εβραίων «δράσεως», ο «λαός ευρίσκετο άνευ εξαιρέσεως εις χείρας του κόμματος και οι κάτοικοι επεκρότησαν ομοφώνως την «επίθεσιν» κατά των Εβραίων.

Εις τας μηνιαίας εκθέσεις της αστυνομίας της επαρχίας Έμπερμανστατ, του διαμερίσματος Όμπερφρανκεν, περιγράφονται όμως ως διφορούμεναι αι αντιδράσεις των κατοίκων.

Ένας αστυνομικός σταθμός έγγραφη εις την έκθεσίν του:

«Εν σχέσει προς τους τελευταίους διωγμούς εναντίον των Εβραίων αι γνώμαι των κατοίκων είναι διχασμέναι. Οι μεν είναι της γνώμης, ότι εν λόγω διωγμοί, αι συλλήψεις και αι καταστροφαι ήσαν πολύ επιεικείς. Οι δε όμως, και αυτοί είναι οι περισσότεροι, ότι αι καταστροφαι αιτάι ήσαν ανεπίτρεπτοι».

Εξ άλλου εις μίαν έκθεσιν προς την ηγεσίαν του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος, η οποία ευρίσκετο εις την εξορίαν εις το Παρίσι, ανεφέρετο:

«Η διαμαρτυρία των κατοίκων του Βερολίνου κατά των λεηλασιών και των εμπρησμών, κατά των ανομιών εις βάρος Εβραίων ανδρών, γυναικών και παιδιών όλων των ηλικιών ήσαν σαφείς. Έφθαναν από τα περι-

φρονητικά βλέμματα και τις υποτιμητικές χειρονομίες, μέχρι της ανοικτής εκδήλωσης της αηδίας και της εξουβρίσεως».

Έστω όμως και αν η πλειονότητα του πληθυσμού δεν εταυτίζετο με αυτού του είδους των διωγμών, δεν εσήμαινε τούτο, βεβαίως, ότι ήτο και βασικώς αντίθετος κατά της αποβολής των Εβραίων συμπολιτών εκ της οικονομικής και κοινωνικής ζωής του γερμανικού Ράιχ. Οι περισσότεροι ήθελαν μίαν λύσιν του λεγομένου «προβλήματος των Εβραίων», αλλά η λύσις αυτή δεν έπρεπε να είναι τόσοσ κτηνώδης και να μη δημιουργεί μεγάλας αντιδράσεις.

Η μάσκα, την οποίαν είχαν φορέσει το γερμανικόν Ράιχ δύο έτη προηγουμένως εις τους Ολυμπιακούς Αγώνας του Βερολίνου και του Γκάρμις - Πάρτενκίρχεν, είχε πέσει. Τω 1936 είχαν εξαφανισθή όλα τα αντισημιτικά συνθήματα και όλα αι εντολαί δια μπουκοτάζ των εβραϊκών καταστημάτων, δια να μη μειωθή η θετική εντύπωσις, την οποίαν είχαν αποκομίσει οι ξένοι επισκέπται από την εθνικοσοσιαλιστικήν Γερμανίαν.

Το φθινόπωρον του 1938, αμέσως μετά την διπλωματικήν επιτυχίαν της «συμφωνίας του Μονάχου», η οποία ήνοιγε τον δρόμον δια την διάλυσιν της Τσεχοσλοβακίας, εξή μήνας μετά την ενσωμάτωσιν της Αυστρίας, χωρίς να διαμαρτυρηθούν αι Μεγάλαι Δυνάμεις, το καθεστώς δεν ήτο πλέον υποχρεωμένον να λαμβάνη κανέναν υπ' όψιν του και μπορούσε να θεωρήσιν την πράξιν του Χέρσελ Γρύνσπαν ως αιτίαν δια τους διωγμούς. Η ημερομηνία της πράξεως ήτο ως αν είχε παραγγελθή, πράγμα, το οποίον οδήγησε πολλούς εις την άποψιν, ότι η απόπειρα ήτο σκηνοθετημένη.

Οι εθνικοσοσιαλισταί θα πρέπει να είδαν την απόπειραν του Γκρύνσπαν ως δώρον της τύχης, διότι αι προετοιμασίαι δια την τελικήν απομάκρυνσιν των Εβραίων από την δημοσίαν ζωήν του Ράιχ είχαν ήδη συμπληρωθή. Τον Απρίλιον του 1938 είχαν διαταχθή η καταγραφή των άνω των 5.000 μάρκων περιουσιών των Εβραίων και από τον Ιούνιον έπρεπε να είναι χαρακτηρισμένοι όλα αι οικονομικά μονάδες των Εβραίων, δια να αρχίσιν η «αριοποίησις» των.

Την απαγόρευσιν της ασκήσεως του επαγγέλματος εις Εβραίους ιατρούς (τον Ιούλιον) και εις τους δικηγόρους (τον Σεπτέμβριον) και η υποχρέωσις να έχουν όλοι οι Εβραίοι εβραϊκά μικρά ονόματα τον Αύγουστον, ηκολούθησε ο χαρακτηρισμός

όλων των διαβατηρίων των Εβραίων αρχάς Οκτωβρίου 1938. Εν τω μεταξύ οι Εβραίοι είχαν απομακρυνθή από τας δημοσίας υπηρεσίας ως και από μίαν σειράν κλάδων της οικονομίας (π.χ. εμπορία ακινήτων και διαχειρίσεις περιουσιών), εις τους οποίους η θέσις των ήτο παραδοσιακώς ισχυρά.

Η περιουσία των Εβραίων περιήλθεν τελικώς εις το Γ' Ράιχ.

Την 12ην Νοεμβρίου, κατά τον απολογισμόν των διωγμών, κατά τον οποίον ο Γκαίριγκ επετίμα τον Γκαίμπελς λόγω των οικονομικών ζημιών των διωγμών και της κατά την διάρκειαν των καταστροφής αξιών, καθωρίσθη η περαιτέρω πολιτική έναντι των Εβραίων. Ο Γκαίμπελς έπρεπε να προετοιμάσιν προπαγανδιστικώς κατά τας επομένας ημέρας και εβδομάδας την εκπλήρωσιν της δήθεν λαϊκής βουλήσεως, δηλ. άρχικώς την κρατικοποίησιν ολοκληρου της περιουσίας των Εβραίων, κατόπιν την απομόνωσιν των εις τα γκέττο και τελικώς την μεταφορά των Γερμανών Εβραίων εις τα στρατόπεδα συγκεντρώσεως και την εκεί εξόντωσιν των, εφ' όσον δεν είχαν την τύχην να αποδράσουν από την επικράτειαν του γερμανικού κράτους.

Την 10ην Νοεμβρίου ήτο ήδη αποφασισμένη από τον Χίτλερ η κρατικοποίησις των περιουσιών των Εβραίων, δηλ. η τελεία «αριοποίησις» της γερμανικής οικονομίας. Επίμαχον ήτο ακόμη μόνον, ποίος θα έπαιρνε την περιουσίαν αυτήν: το γερμανικόν κράτος ή το εθνικοσοσιαλιστικόν κόμμα; Κατά την σύσκεψιν της 12ης Νοεμβρίου ο Γκαίριγκ, ο αρμόδιος δια την εφαρμογήν του τετραετούς οικονομικού προγράμματος, ενίκησε τον υπουργόν Προπαγάνδας Γκαίμπελς, ο οποίος ήθελε να γεμίση το ταμείον του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος με τα χρήματα των Εβραίων, η περιουσία των οποίων τελικώς περιήλθεν εις το κράτος, ως ήθελεν ο Γκαίριγκ.

Σύμφωνοι ήσαν οι συναθροισθέντες εις το γερμανικόν υπουργείον Αεροπορίας υπουργοί και υπάλληλοι, ότι οι Εβραίοι έπρεπε να ευθύνωνται δια τας ζημίας, τας οποίας υπέστη-

σαν κατά τους διωγμούς. Σημειωτέον εδώ, ότι δια της καταβολής των αποζημιώσεων εκ μέρους των ασφαλειών, αποδεικνύεται, ότι πράγματι υπέστησαν ζημίας, ανεξαρτήτως αν αι αποζημιώσεις αιταί κατασχέθηκαν από το γερμανικόν Ράιχ. Σύμφωνοι ήσαν επίσης οι υπουργοί και υπάλληλοι εις το υπουργείον Αεροπορίας, ότι εκτός τούτων οι Γερμανοί Εβραίοι έπρεπε να πληρώσουν και ένα «πρόστιμον» δια τας ζημίας, τας οποίας υπέστησαν οι ίδιοι κατά τους διωγμούς εκείνους. Το ύψος του «προστίμου» αυτού καθωρίσθη εν τάχει εις εν δισεκατομμύριον μάρκα. Τελικώς και αφού το υπουργείον Οικονομικών καθώρισε το «πρόστιμον» αυτό εις 25% της δηλωθείσης αξίας της περιουσίας των Εβραίων, εισεπράχθησαν 1,12 δισεκ. μάρκων.

Η «αριοποίησις» κατ' αρχήν των καταστημάτων των Εβραίων, κατόπιν των εργοστασιών και τελικώς των συμμετοχών εις διαφόρους εταιρείας συνεφωνήθη από τους εν λόγω «κυρίους» κατά την σύσκεψιν εκείνην της 12ης Νοεμβρίου, πριν ακόμη αποφασίσουν δια ποίου τρόπου θα απεμονούντο οι Εβραίοι από την γερμανικήν κοινωνίαν.

Προς την «ολοκληρωτικήν λύσιν»

Αι προς τούτο ιδέαι ήρχιζον από την απογόρευσιν εις τους Εβραίους να εισέρχονται εις τα γερμανικά δάση, της κατεδαφίσεως όλων των συναγωγών προς δημιουργίαν πάρκων, την έκδοσιν οδηγιών περί την χρησιμοποίησιν εκ μέρους των των σιδηροδρόμων, την απαγόρευσιν της εισόδου των εις ωρισμένας εγκαταστάσεις μέχρι της υποχρέωσεως να ενδύωνται με μεσαιωνικά ενδύματα (ο Γκαίριγκ επροτίμα στρατιωτικές στολάς) ή να φέρουν εν ειδικόν σήμα.

Αι περισσότεραι των προτάσεων αυτών κατέστησαν νόμοι και διατάξεις του Κράτους αμέσως μετά τους διωγμούς του Νοεμβρίου, τελική συνέπεια των οποίων ήτο να μείνουν οι Εβραίοι άνευ ουδενός δικαιώματος. Η φυσική εξόντωσις απετέλεσε κατόπιν των ανωτέρω τον τελευταίον σταθμόν του δρόμου, ο οποίος ενσυνειδητώς και αναφανδόν είχαν ανοιχθή τον Νοέμβριον του 1938.

(Από το περιοδικό «Der Spiegel, No 37, 1988)

Το μεγαλοκατάστημα Tietz στο Βερολίνο: οι Ναζί το πήραν χωρίς να αποζημιώσουν τους ιδιοκτήτες.

Μετά την «Νύχτα των Κρυστάλλων»: Οι Εβραίοι έγιναν άνθρωποι χωρίς δικαιώματα

Από την αρχή του εθνικο - σοσιαλισμού, δηλαδή από το 1933, δεν ήταν δυνατόν να ληφθούν στην Γερμανία απότομα όλα τα αντιεβραϊκά μέτρα. Διότι το καθεστώς χρειαζόταν πρώτα να ισχυροποιηθεί και επιπλέον οι Γερμανοί είχαν ανάγκη από συνάλλαγμα, τουρισμό και διάφορα άλλα σχετικά. Έτσι, τα πρώτα δύο τρία ίσως και πέντε χρόνια πέρασαν σχετικώς καλά για τους Εβραίους της Γερμανίας αν σκεφθεί κανείς αυτά που συνέβησαν αργότερα.

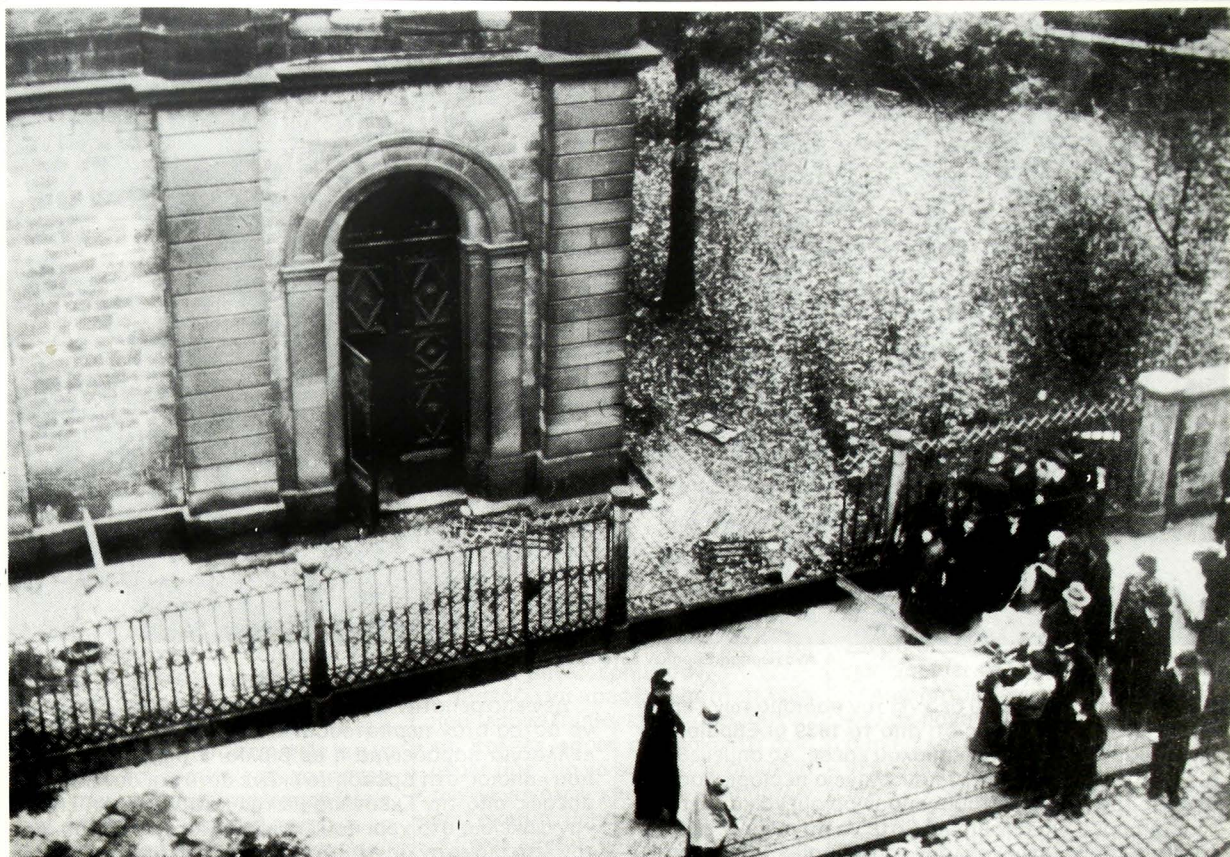
Αμέσως μετά τη «Νύχτα των Κρυστάλλων» και συγκεκριμένα στις 12 Νοεμβρίου 1938, ο Γκαίρινγκ εξέδωσε την πρώτη διαταγή πειθαρχικού περιορισμού των Εβραίων. Η διαταγή αυτή έλεγε ότι από την 1η Ιανουαρίου 1939, οι Εβραίοι δεν μπορούν να έχουν καταστήματα, δεν μπορούν να ασχολούνται με το εμπόριο καθώς και με διάφορα άλλα επαγγέλματα.

● Μέσα σε λίγες εβδομάδες, οι Εβραίοι εκδιώχθηκαν από όλες τις δουλειές. **Από τους 3.152 γιατρούς**, μόνον 700 διατήρησαν την προσωρινή άδεια να «φροντίζουν τους αρρώστους». Η άδεια δηλαδή ασκήσεως του ιατρι-

κού επαγγέλματος τους είχε αφαιρεθεί, καθώς και ο τίτλος του γιατρού μπορούσαν απλώς να φροντίζουν τους αρρώστους. Και φυσικά η φροντίδα αυτή ίσχυε μόνο για Εβραίους αρρώστους.

● **Από τους 2.000 περίπου δικηγόρους**, μόνο 100 - 150 είχαν την άδεια να «συμβουλευθούν πελάτες», και αυτοί ήταν μόνον Εβραίοι πελάτες. Έπαυσαν να έχουν τον τίτλο του δικηγόρου και έγιναν «σύμβουλοι πελατών».

● **Οι Ασφαλιστικές εταιρίες υπολόγισαν τις ζημιές από τη «Νύχτα των Κρυστάλλων» σε 1 δισεκατομμύριο μάρκα.** Ο Γκαίρινγκ έδωσε διαταγή το ποσό αυτό να πληρωθεί σε 5 δόσεις από τους Εβραίους. Να πληρώσουν δηλαδή οι Εβραίοι 1 δισ. μάρκα που αντιστοιχούσε στην καταστροφή των Συναναγωγών, των σπιτιών και των μαγαζιών τους. Όλα τα μεγάλα καταστήματα, όπως το Σέλφριτζ της Αγγλίας για παράδειγμα, αντίστοιχο του οποίου στη Γερμανία ήταν το Tietz, τα πήραν οι μεγάλες Γερμανικές εταιρίες και οι μεγάλες Τράπεζες. **Οι ιδιοκτήτες δεν πήραν τίποτα.** Ο σαδισμός των Γερμανών φάνηκε χαρακτηριστικά από την διαταγή που εξέδωσαν

Μετά την καταστροφή «κλείνουν» το πεζοδρόμιο μπροστά από τη Συναγωγή στη πόλη Kassel. Φωτογραφία του Νοεμβρίου 1938 από τον Carl Ebert.

σχετικά με τα ραδιόφωνα, βάσει την οποίας οι Εβραίοι έπρεπε να παραδώσουν τα ραδιόφωνα τους σε μια συγκεκριμένη ημερομηνία. Κι η ημερομηνία αυτή, όπως συνέβη και σε άλλες περιπτώσεις, αντιστοιχούσε στην μεγαλύτερη γιορτή των Εβραίων: το Γιόμ Κιπούρ. Εκείνη ακριβώς την ημέρα έπρεπε να γίνει η παράδοση, ούτε νωρίτερα ούτε αργότερα. Έπρεπε μάλιστα να παραδώσουν τα ραδιόφωνα τους σε ένα ορισμένο σημείο που ήταν πολύ μακριά και ήταν αναγκασμένοι να πάνε εκεί ή με τα πόδια ή να χρησιμοποιήσουν μεταφορικά μέσα. Οι περισσότεροι το έκαναν αναγκαστικά.

Ο Αρχираββίνος Λέων Μπεκ, που ήταν επικεφαλής των Εβραίων της Γερμανίας και στον οποίο επετράπη κατόπιν πιέσεων να φύγει από την Γερμανία, περίμενε να τελειώσει το Γιόμ Κιπούρ και αργά το βράδυ παρέδωσε το ραδιόφωνό του. Οι Γερμανοί δεν αντέδρασαν ούτε τον τιμώρησαν.

● Επίσης από 1ης Ιανουαρίου του 1939, οι Εβραίοι έχασαν το όνομά τους και αν ήταν άνδρες έπρεπε να ονομάζονται Ισραήλ, αν ήταν γυναίκες Σάρα. Έπρεπε μάλιστα να δηλώσουν το νέο τους όνομα στο Ταχυδρομείο για να καταχωρηθεί στον τηλεφωνικό κατάλογο. Η μεγάλη ειρωνία ήταν ότι ήδη εκείνη την εποχή (1/1/39) οι Εβραίοι δεν επιτρεπόταν πια να έχουν τηλέφωνο! Μάλιστα, το 1941 απαγορευόταν και να χρησιμοποιήσουν τα τηλέφωνα για το κοινό.

● Από την επομένη της «Νύχτας των Κρυστάλλων» απαγορευόταν στους Εβραίους να πάνε σε θέατρα, κινημα-

τογράφους, Μουσεία, συναυλίες και ζωολογικούς κήπους. Επίσης απαγορευόταν η κυκλοφορία από τις 8 το βράδυ μέχρι το πρωί και έπρεπε όλοι να μείνουν κλεισμένοι ο καθένας στο σπίτι του. Χαρακτηριστικό είναι ότι ακόμα και όποιος πήγαινε σε κάποιο άλλο διαμέρισμα της ίδιας πολυκατοικίας — σπίτι άλλου Εβραίου — τιμωρείτο αυστηρά. Φυσικά απαγορευόταν επίσης να πάνε σε άλλη περιοχή ή άλλη πόλη χωρίς άδεια.

● Εκείνη την εποχή, από 1/9/39 που κηρύχθηκε ο πόλεμος, όλα επωλούντο με δελτίο. Οι Εβραίοι είχαν τα ίδια δελτία με τους μη Εβραίους αλλά στα κυριότερα αγαθά είχε τοποθετηθεί ένα μεγάλο «J», που σήμαινε ότι οι Εβραίοι δεν μπορούσαν να τα αγοράσουν. Επίσης δεν μπορούσαν να προμηθευτούν τρόφιμα σε όλες τις ώρες που ίσχυαν για τους μη Εβραίους, αλλά μόνο από τις 11 ως τις 12.30 το μεσημέρι. Εξ αιτίας του «J», οι Εβραίοι δεν μπορούσαν να πάρουν κρέας και ψάρι, άσπρο ψωμί, γάλα, βούτυρο, αυγά και φρούτα, σοκολάτα, καφέ τσάι, κρασί και γενικά οινοπνευματώδη.

Είχαν δικαίωμα μόνο σε μισό λίτρο αποβουτυρωμένο γάλα. Οι έγκυες γυναίκες, όταν γίνονται μητέρες, αλλά και οι άρρωστοι, έχαναν αυτό το «δικαίωμα» του μισού λίτρου αποβουτυρωμένου γάλατος. Εάν ερχόταν δέμα από το εξωτερικό, αφαιρούντο αμέσως από τα δελτία τροφίμων τα αγαθά που περιείχε το δέμα.

Το 1940 δεν μπορούσαν πια να αγοράσουν ούτε υφάσματα, ούτε παπούτσια και από το 1941 απαγορευόταν να δίνουν τα παπούτσια τους για επισκευή.

Αναχώρηση Εβραίων «στο δρόμο προς Ανατολάς».

Ένα άλλο σημείο που δείχνει τον σαδισμό των Γερμανών — ήταν το γεγονός ότι **από το 1939 οι Εβραίοι δεν μπορούσαν να φάνε πια καθόλου κρέας**. Ας σημειωθεί εδώ, ότι μετά από τις 12.30 που έληγε ο περιορισμός της αγοράς τροφίμων, λειτουργούσαν ορισμένα καταστήματα αλλά μόνο για Εβραίους, ώστε να πηγαίνουν εκεί μόνοι τους και να μην ενοχλούν τους άριους. Στα καταστήματα αυτά, οι Γερμανοί έστελναν αρκετά συχνά χοιρινό κρέας. Κι ενώ πολλοί άριοι έπρεπε να περιμένουν καιρό για να βρουν χοιρινό κρέας, στα Εβραϊκά μαγαζιά ήταν άφθονο, ακριβώς γιατί ήξεραν ότι οι Εβραίοι δεν μπορούν να το πάρουν. Αρκετοί Εβραίοι το αγόραζαν βέβαια και ύστερα στα κρυφά, με κίνδυνο της ζωής τους, το αντάλλαζαν με κάποιο άλλο είδος που τύχαινε να έχει κάποιος φίλος τους αν τους είχαν μείνει φίλοι ακόμα.

● Πρέπει να σημειωθεί το πόσο επικίνδυνο ήταν για έναν Εβραίο να έχει φίλο Γερμανό και το αντίθετο. Ένα περιστατικό είναι χαρακτηριστικό: Στις 28 Φεβρουαρίου 1942 ένας σπιούνος είδε κάποιον Εβραίο να μιλά με ένα Γερμανό συνταξιούχο, ο οποίος μάλιστα δεν συνήθιζε να χαιρετά με «Χάϊλ Χίτλερ» αλλά λέγοντας «Καλημέρα», το δε μέρος που σύχναζε ήταν η Καθολική Εκκλησία. Αποτέλεσμα της καταγγελίας που έγινε ήταν να συλληφθούν και οι δύο. Ο Εβραίος εστάλη σε στρατόπεδο εξοντώσεως, όπου τον σκότωσαν αμέσως. Ο άριος Γερμανός φυλακίστηκε για δέκα ημέρες για να μην υποπέσει σε παρόμοιο παράπτωμα.

● Αργότερα ίσχυε η διαταγή ότι **οι Εβραίοι έπρεπε να φορούν το κίτρινο άστρο**, το οποίο θα παραλάμβαναν σε ορισμένη ημερομηνία από τις Εβραϊκές Κοινότητες. Για το Βερολίνο ήταν η 16/9/41, την Βιέννη η 17/9/41 κ.ο.κ. Το κίτρινο άστρο έπρεπε να αγοραστεί από μια Γερμανική εταιρία με τρία πφένιχ, δηλ. τρία λεπτά του μάρκου το καθένα, το οποίο θα μπορούσαν να πουλήσουν ύστερα με 10 πφένιχ για να καλύψουν άλλες ανάγκες. Οι ποινές όμως για τους άνδρες, τις γυναίκες και τα παιδιά από 6 ετών και πάνω που δεν φορούσαν πάντοτε το κίτρινο άστρο, ραμμένο στο εξωτερικό ρούχο τους ήταν πολύ αυστηρές.

Δεν επιτρεπόταν στους Εβραίους να κρύψουν το κίτρινο άστρο όταν περπατούσαν στο δρόμο, με κάποιο φάκελλο για παράδειγμα ή με βιβλία. Υπήρξε περίπτωση που κάποιος στη Δρέσδη το έκανε αυτό και συνελλήφθη αμέσως από την Γκεστάπο με την κατηγορία ότι είχε έναν φάκελλο στο χέρι που έκρυβε το κίτρινο άστρο. Δεν τον έστειλαν καν σε στρατόπεδο εξόντωσης, τον σκότωσαν αμέσως επιτόπου. Μερικές ημέρες αργότερα φώναξαν τη γυναίκα του στη Γκεστάπο και την ρώτησαν: «Ακόμα δε φόρεσες μαύρα»; Έτσι έμαθε η γυναίκα αυτή ότι ο άνδρας της είχε σκοτωθεί.

Βέβαια υπήρχαν και εξαιρέσεις: Μια Εβραία διηγήθηκε ότι μέσα στον υπόγειο σιδηρόδρομο όπου υπήρχε μεγάλος συνωστισμός, κάποιος έπεσε πάνω της και τη στιγμή που δεν έβλεπε κανείς, της έβαλε στην τσέπη ένα μήλο και μια κάρτα για να αγοράσει κρέας. Υπήρχαν πάντα καλοί και πονετικοί άνθρωποι.

● Με τους βομβαρδισμούς των Συμμάχων και τις καταστροφές των σπιτιών στην Γερμανία, δημιουργήθηκε, όπως ήταν φυσικό, πρόβλημα από την έλλειψη στέγης. Οι Γερμανοί δεν άργησαν να βρουν τη λύση του προβλήματος. **Οι Εβραίοι διατάχθηκαν αμέσως να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και να συγκεντρωθούν άλλοι στους θαλάμους του Νεκροταφείου και άλλοι στη Συναγωγή**, και εκεί άρχισαν να ζούν — όπως βλέπουμε από χαρακτηριστικές φωτογραφίες που υπάρχουν — κυριολεκτικά σαν ζώα.

(Τα περισσότερα από τα παραπάνω στοιχεία είναι παρμένα από το περιοδικό «Der Spiegel» του Σεπτεμβρίου 1988)

Ευχαριστούμε το περιοδικό «Der Spiegel» και τον κ. Wolfgang Benz για την εμπειριστατωμένη μελέτη του που μας βοήθησε ιδιαίτερα στην έκτακτη έκδοση του τεύχους αυτού.

Επίσης ευχαριστούμε και το Bildarchiv Preussischer Kulturbesitz, για την ευγενή προσφορά των φωτογραφιών και την άμεση αναπόκρισή του στην παράκλησή μας να θέσει στη διάθεσή μας πρωτότυπες φωτογραφίες.

ΕΚΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΕΝΤΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΟΧΗ

Του κ. ΧΕΛΜΟΥΤ ΣΜΙΤ

Ως Καγκελλάριος της Δυτικής Γερμανίας ο κ. Χέλμουτ Σμιτ, επ' ευκαιρία των 40 χρόνων από την «Νύχτα των Κρουσάλλων» και την καταστροφή της Συναγωγής της Κολωνίας, εξεφώνησε στις 9 Νοεμβρίου 1978 στην Κολωνία την παρακάτω ομιλία που απευθύνεται σ' όλους τους ελεύθερους πολίτες της Ανθρωπότητας.

**Κύριε Πρόεδρε,
Αγαπητοί κάτοικοι της Κολωνίας,
Αγαπητοί Εβραίοι, Χριστιανοί και ε-
λεύθερα σκεπτόμενοι πολίτες της
Γερμανίας,**

Η Νύχτα εκείνη στη Γερμανία, σε ανάμνηση της οποίας συγκεντρωθήκαμε εδώ σήμερα μετά από 40 χρόνια, παραμένει για μας αντικείμενο πικρίας και ντροπής. Εκεί όπου οι Οίκοι του Θεού τυλίχθηκαν στις φλόγες, όταν η τότε εξουσία έδωσε το πράσινο φως για να ξεκινήσει το τραίνο της καταστροφής, της ληστείας, της ταπείνωσης, των απαγωγών και φυλακίσεων - εκεί σταμάτησε η ειρήνη, η δικαιοσύνη και η ανθρωπιά. Η νύχτα της 9ης Νοεμβρίου 1938 αποτέλεσε έναν από τους σταθμούς της πορείας που οδηγούσε κατ' ευθείαν στην κόλαση.

Ας στρέψουμε τη σκέψη μας αυτήν εδώ την ώρα στη θύμιση των γεγονότων και των πράξεων, στην τραγική μοίρα και την αδικία, το μέγεθος των οποίων είναι υπεράνω κάθε περιγραφής το ίδιο σήμερα, όπως και τότε.

Όπως συνέβαινε σε όλες τις περιόδους της ιστορίας, έτσι και το 1938 η Συναγωγή της Κολωνίας ήταν ένας Οίκος του Θεού και χώρος προσευχής των μελών της Κοινότητας. Εν τούτοις, από την άνοιξη του 1933 και τους ρατσιστικούς νόμους της Νυρεμβέργης του 1935, καθώς η Εβραϊκή μειονότητα δεχόταν όλο και περισσότερα βαριά πλήγματα, η Συναγωγή αποτέλεσε το σύμβολο της Εβραϊκής ζωής στην Γερμανία, και για όσους ακόμα δεν συμμετείχαν στη θρησκευτική ζωή. Όταν οι Συναγωγές καταστράφηκαν, η ζωή αυτή άρχισε να σβύνει.

Τρία χρόνια αργότερα, οι δυνατότες αποφάσισαν την «τελική λύση του Εβραϊκού ζητήματος», μέσω ομαδικών σφαγών τις οποίες διεξήγαν με ψυχρό ζήλο και πρωτοφανή αγριότητα μέσα στη σφαίρα της κυ-

ριαρχίας τους.

Αυτοί που επιζητούν την ειρήνη και πάνω απ' όλα τη συμφιλίωση, πρέπει να είναι ειλικρινείς: πρέπει να γίνουν αντάξιοι της αλήθειας. Ποιά είναι όμως αυτή η αλήθεια; Πριν από 40 ακριβώς χρόνια, 30.000 Εβραίοι πολίτες της χώρας μας συνελήφθησαν και φυλακίστηκαν· η συντριπτική πλειοψηφία τους οδηγήθηκε σε στρατόπεδα συγκέντρωσης· 91 Εβραίοι δολοφονήθηκαν· και πολλοί, παρά πολλοί υπέστησαν βασανιστήρια. Η αλήθεια επίσης είναι ότι 267 Συναγωγές καταδαφίστηκαν ή καταστράφηκαν· χιλιάδες καταστήματα και σπίτια ερήμωσαν.

Διστάζω να προφέρω αυτή τη λέξη που επαναλαμβάνεται τόσο συχνά και πολλές φορές απερίσκεπτα στις μέρες μας, για να μειώσει τη σημασία των γεγονότων και των εγκλημάτων που διαπράχθηκαν εκείνη τη νύχτα.

Είναι επίσης αλήθεια το γεγονός ότι πολλοί Γερμανοί κατέκριναν τα εγκλήματα και τα σφάλματα αυτά· με την ίδια λογική υπήρχαν και πολλοί άλλοι, οι οποίοι δεν ήξεραν τίποτα ή σχεδόν τίποτα την εποχή εκείνη.

Εν τούτοις, η αλήθεια είναι ότι όλα αυτά συνέβησαν μπροστά στα μάτια μεγάλου αριθμού Γερμανών πολιτών και ότι ένας άλλος επίσης μεγάλος αριθμός είχε άμεση γνώση των γεγονότων.

Η αλήθεια είναι ότι οι περισσότεροι άνθρωποι λιποψύχησαν και κράτησαν τη σιωπή τους. Η αλήθεια είναι ότι και οι Εκκλησίες δέιλισαν και κράτησαν τη σιωπή τους ακόμα και εάν η Συναγωγή και η Εκκλησία υπηρετούν τον ίδιο Θεό και έχουν τις ρίζες τους στο πνεύμα της ίδιας Διαθήκης.

II

Πριν από 25 χρόνια, ο Γερμανο-Εβραίος φιλόσοφος **Μάρτιν Μπούμπερ** μίλησε στην Εκκλησία του Αγίου Παύλου στη Φρανκφούρτη, και έθεσε το ερώτημα: «Σε ποιόν μπορώ να παραχωρήσω το δικαίωμα να συγχωρέσει»; Λίγο πιο κάτω, στην ομιλία του, είπε επίσης: «Η καρδιά μου, που γνωρίζει καλά τη λεπτή φύση και τις αδυναμίες του αν-

θρώπου, αρνείται να καταδικάσει τον γείτονά μου επειδή δεν μπόρεσε να βρει τη δύναμη να γίνει μάρτυρας».

Βεβαίως, υπήρξαν μάρτυρες αργότερα - στις Εκκλησίες και το εργατικό κίνημα, από την μεσαία τάξη και την αριστοκρατία.

Ένας από αυτούς, ο Στρατηγός **Χένινγκ φον Τρέσκοβ**, όταν έμαθε ότι η εξέγερση της 20ής Ιουλίου 1944 είχε αποτύχει, είπε: «Εάν ο Θεός υποσχέθηκε κάποτε στον Αβραάμ να μην καταστρέψει τα Σόδομα αν υπήρχαν εκεί έστω και 10 άνθρωποι, έτσι ελπίζω ότι ο Θεός θα μας λυπηθεί και θα μας χαρίσει τη Γερμανία».

Αμέτρητοι Γερμανοί καταδικάστηκαν σε θάνατο εξ αιτίας της αντιστασιακής τους δράσης. Πώς όμως συνέβη, παρ' όλα αυτά, το συλλογικό αυτό τερατώδες έγκλημα; Τι είχε συμβεί προηγουμένως ώστε να μπορέσει τόσο απάνθρωπα ενορχηστρωμένη κακία εκ μέρους τόσων πολλών εκτελεστών να περάσει τόσο εύκολα; Ποιό ήταν εκείνο το στοιχείο που έθεσε σε λειτουργία μέσα στο Ράιχ τη διαδικασία αυτή αποξένωσης μεταξύ Γερμανών και Εβραίων, η οποία προηγήθηκε του εγκλήματος;

III

Γνωρίζουμε ότι η σχέση μεταξύ της Εβραϊκής μειονότητας και της μη Εβραϊκής πλειοψηφίας στην Γερμανία δεν υπήρξε ποτέ απallaγμένη εντάσεων. Το πως όμως στάθηκε δυνατόν η ένταση αυτή που ενυπήρχε στις σχέσεις τους να εκφυλισθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε να καταλήξει στα τελικά καταστροφικά γεγονότα — αυτό αποτελεί ερώτημα τόσο για την Εβραϊκή όσο και για την Γερμανική ιστορία. Μια βαθύτερη εξέταση του φαινομένου, θα μας οδηγούσε σε θεμελιώδη προβλήματα που βρίσκονται πίσω από την κατάσταση των Εβραίων και των Γερμανών — και πέρα και πάνω απ' αυτό, στα θεμελιώδη ίσως προβλήματα που ενυπάρχουν στην ανθρώπινη ψυχή.

Μετά τον 18ο αιώνα, τον Αιώνα της Διαφώτισης, και την Εβραϊκή χειραφέτηση που ακολούθησε, λίγα ίσως ήταν τα έθνη στην Ευρώπη όπου οι Ε-

βραίοι να νοιώθουν σαν στο σπίτι τους όσο σε μας. Σε κανένα σχεδόν κράτος δεν διαδραμάτισαν οι Εβραίοι τόσο σημαντικό ρόλο στην κοινωνία και το Κράτος, την τέχνη, τη λογοτεχνία, τη φιλοσοφία και την επιστήμη όσο σε εμάς. Αρκεί να αναφέρω απλώς μερικά ονόματα, για να το αποδείξω: **Μωϋσής Μέντελσον, Χείνριχ Χάινε, Άρθουρ Σνίτσλερ, Φράντς Κάφκα, Φράντς Βέρφελ, Στέφαν Τσβάιχ, Κάρλ Κράους, Μάρξ, Οπενχάϊμερ, Σίλλερ, Μπούμπερ, Μανχάιμ, Φράντς Μαρκ, Μαξ Λίμπερμαν, Άρνολντ Σένμπεργκ και τέλος Άλμπερτ Αϊνστάιν.**

Παρά τα συνθήματα που γράφθηκαν στους τοίχους από αντισημίτες φιλοεκκλησιαστικούς περισσότερο από έναν αιώνα πριν, η πλειοψηφία των 700.000 Εβραίων στη Γερμανία δεν ένοιωθαν ότι αποτελούσαν μέλη μιας αυτόνομης εθνικής μειονότητας, αλλά θεωρούσαν τους εαυτούς τους Γερμανούς. Αποτελούσαν αναπόσπαστο τμήμα της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Τους χρωστάμε πολλά, όπως και σε όλους τους πνευματικούς πατέρες μας. Θα πρέπει να έχουμε συνεχώς στο μυαλό μας ότι η εκδίωξη των Εβραίων και η δολοφονία αμέτρητων Εβραίων πολιτών, απορρόφανε το έθνος μας από δημιουργικά μυαλά, τα οποία μέχρι σήμερα δεν έχουν αντικατασταθεί παραμένουν αναντικατάστατα.

Αν όμως θέλουμε να είμαστε σίγουροι ότι η προθυμία των Γερμανών να εκτελούν το καθήκον τους, να είναι υπάκουοι και να αγωνίζονται για ιδανικά δεν θα μετατραπεί σε δουλοπρεπή υποταγή και δεν θα τους εξαπατήσει κανείς στη διάπραξη συντονισμένων εγκληματικών ενεργειών, τότε δεν αρκεί το ότι ενσωματώσαμε απλώς στο Σύνταγμά μας, τον Βασικό Νόμο μας, το δικαίωμα για αντίσταση. Στην πραγματικότητα, πρέπει να εκπαιδεύσουμε τη νεολαία του έθνους μας, μεταδίδοντας στους νέους τη γνώση των ιστορικών γεγονότων και δίνοντάς τους το παράδειγμά μας, έτσι ώστε να προβληματίζονται ως προς τις ηθικές και ανθρωπίνες αξίες καθώς και τη σημασία των πράξεών τους — ακόμα κι όταν κινοούνται στο όνομα της πίστης ή της υπακοής μιας «ιδέας» ή του νόμου.

Εάν θέλουμε να γίνουμε καλύτεροι από τις προηγούμενες γενεές, πρέπει να γνωρίζουμε ποιά ήταν τα σφάλματά τους και γιατί απέτυχαν.

Οι προηγούμενες γενιές δεν κα-

τόρθωσαν να αποτρέψουν την καταστροφή που έφερε μια απάνθρωπη δικτατορία το 1933, 1935 ή 1938, γιατί η δημοκρατία που είχε διακηρυχθεί το 1918 είχε ξεφύγει από τον έλεγχό τους πριν ακόμα καλά - καλά προλάβουν να την συνειδητοποιήσουν και να την αναπτύξουν.

Η έντονη αντίθεση ανάμεσα στον τεχνικό - οικονομικό εκσυγχρονισμό της παλιάς αυτοκρατορικής Γερμανίας αφ' ενός, και το πολιτικό - κοινωνικό αντιδραστικό πνεύμα της αφ' ετέρου, δεν είχαν καθόλου ξεπεραστεί όταν το αυταρχικό αυτό κράτος κατέρρευσε ξαφνικά το 1918. Έχοντας πλήρη έλλειψη δημοκρατικής παιδείας και όντας πολιτικά απροετοίμαστες, τόσο η μεσαία τάξη όσο και η αγροτική, βρέθηκαν αντιμέτωπες με τις ευκαιρίες και τους κινδύνους μιας κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και μιας ανοιχτής κοινωνίας.

Πολλοί ήταν αυτοί που είδαν στην δημοκρατία απλώς μια τεχνική και όχι μια ηθική στάση βασισμένη στην αξιοπρέπεια του ατόμου ως ύψιστο κανόνα λειτουργίας της.

Η δημοκρατία αυτή, αποδείχθηκε ανίκανη να αναμετρηθεί με τους εσωτερικούς εχθρούς της ή να επιλύσει τα τεράστια οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που ακολούθησαν μετά τη Συνθήκη των Βερσαλλιών στα πλαίσια της πρώτης παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.

Πολλοί Γερμανοί την εποχή εκείνη, απογοητωμένοι από τα προστατευτικά τείχη που είχαν κτισθεί γύρω από τα παλιά και καθιερωμένα πρόνόμιά τους, αποστερημένοι από τα λαμπρά είδωλά τους και βαθιά θορυβημένοι από το αποτέλεσμα του πολέμου, την ματαιότητα των θυσιών τους και την πτώση του Ράιχ, κινήθηκαν από μίσος και περιφρόνηση για τη δημοκρατία αναζητώντας κάποιον ένοχο στον οποίο να ξεσπάσουν την οργή τους.

Συγκαταλέγονται σ' αυτούς πολλοί αξιωματικοί, στρατιώτες και δικαστές. Εχθροί του δημοκρατικού πολιτεύματος παρέμειναν ή έγιναν εισαγγελείς, δικαστές, ή ακόμα διορίστηκαν δάσκαλοι του συνταγματικού δικαίου. Αρχίζοντας από την αυτοκρατορία του Κάιζερ και προχωρώντας από τη δημοκρατία της Βαϊμάρης στην αθώωση και δικαίωση των δολοφόνων που ενεπλάκησαν στην υπόθεση Ρεμ, η δικαιολογία που αναζητήθηκε για την παραβίαση του Συντάγματος, ή την αποδοχή των παράνομων εντολών που εξέδιδε

δε ο Φύρερ μέχρι και τα Λαϊκά Δικαστήρια, αποτέλεσε μια καταστροφική πλην όμως αναμενόμενη παρακμή της πολιτικής δικαιοσύνης.

Εκείνοι που κατέφυγαν στο μίσος βρήκαν τα θύματά τους: δημοκράτες, μέλη εργατικών συνδικάτων, καλλιτέχνες, ποιητές και λόγιοι και οποιoσδήποτε άλλος δήλωνε ότι έμενε πιστός στις ιδέες του - όλοι εξορίστηκαν ή εκτοπίστηκαν στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως.

Το δυνατό όμως χτύπημα κατά των Εβραίων έφθασε στην καρδιά της διαφώτισης και της φιλελεύθερης χειραφέτησης. Οι τύχες των Εβραίων στη Γερμανία είχαν στην ουσία ταυτισθεί με μια πνευματική, κοινωνική και πολιτική χειραφέτηση. Έτσι, όσοι πίστευαν ότι αγωνίζονταν κατά της χειραφέτησης, μήκαν εύκολα στον πειρασμό να δουν τους Εβραίους σαν το εξιλαστήριο θύμα της αγωνίας και του άγχους τους και να στρέψουν σ' αυτούς την οργή τους.

Ο Χίτλερ και οι οπαδοί του ήταν αυτοί, που με ένα άνευ προηγουμένου κακοήθη ζήλο, οδήγησαν τη Γερμανία και τους Εβραίους της αλλά και τις γειτονικές μας χώρες στην καταστροφή: το έδαφος όμως ήταν ήδη έτοιμο γι' αυτά που συνέβησαν. Η παιδεία που θα προήγαγε τη δημοκρατία, που θα σφυρηλατούσε το προσωπικό κριτήριο του κάθε ανθρώπου, που θα αγκάλιαζε τις ανθρωπιστικές αξίες, που θα εσβόταν την αξιοπρέπεια και την ελευθερία του ατόμου — όλη αυτή η εκπαίδευση επί σειρές γενεών αποδείχθηκε ακατάλληλη και ανεπαρκής.

Μόνοι και αβοήθητοι, το εργατικό κίνημα, το Κόμμα του Κέντρου και λίγοι εκπρόσωποι των μεσαίων τάξεων αντέκρουσαν τη μετάδοση αυτής της εκπαίδευσης. Έγινε όμως φανερό, ότι μεταξύ των ετών 1919 και 1930, οι δυνάμεις αυτές δεν ήταν αρκετά ισχυρές ώστε να καθορίσουν με αποφασιστικότητα, τον κεντρικό στόχο του να διδάσκεται σε βαθειά και ευρεία κλίμακα η ανάγκη για φιλελεύθερο φρόνημα και ανθρωπισμό.

V

Γιατί γυρίζει ο νους μας σήμερα σε όλα αυτά;

Όχι για να αποσυνδέσουμε τους εαυτούς μας από την ιστορία μας ούτε για να στρέψουμε το δάκτυλό μας στην κατεύθυνση των ενόχων. Όχι, στρεφόμαστε στο παρελ-

θόν γιατί η γενιά μας και οι γενιές που θάρθουν επιθυμούν να μάθουν πως οι Εβραίοι και οι μη - Εβραίοι μπορούν να ζήσουν μαζί ειρηνικά στη Γερμανία.

Στρεφόμαστε προς το παρελθόν για να μάθουμε. Κάνουμε μια προσπάθεια να καταλάβουμε και να αξιολογήσουμε τις καταστάσεις για να εξάγουμε τα συμπεράσματά μας και να ενεργήσουμε ανάλογα. Στρεφόμαστε προς το παρελθόν έτσι ώστε όσοι ήταν παιδιά την εποχή εκείνη ή γεννήθηκαν αργότερα — και αυτοί αποτελούν τα 2/3 του συνολικού πληθυσμού — να μπορέσουν να βρουν ένα τρόπο να συνυπάρξουν, απαλλαγμένοι από αναστολές και προκαταλήψεις.

Θυμόμαστε, για να μάθουμε πως οφείλουν να συμπεριφέρονται οι άνθρωποι ο ένας στον άλλον και πως δεν πρέπει να συμπεριφέρονται.

Δεν τίθεται θέμα του να κατατάξουμε τον λαό μας στους φυλακισμένους χρεώστες της ιστορίας. Επιτρέψτε μου να επαναλάβω αυτό που είπα στο Άουσβιτς. Οι περισσότεροι από τους εν ζωή Γερμανούς σήμερα είναι απαλλαγμένοι ως άτομα από κάθε κατηγορία. Πρέπει όμως να αναλύουμε την πολιτική κληρονομιά αυτών που ήταν οι υπεύθυνοι και να βγάζουμε τα συμπεράσματά μας. Εκεί έγκειται η ευθύνη μας.

Θα ήταν ιδιαίτερα ανήθικο και επιπλέον παρακινδυνευμένο το να επιχειρήσουμε να βαρύνουμε τους ώμους της νέας γενιάς με το φορτίο της ενοχής. Εν τούτοις, θα πρέπει και οι νέοι να στηρίξουν την ιστορία μας μαζί με εμάς, γιατί, όπως εμείς, αποτελούν μέρος της ιστορίας μας. Η συμμετοχή αυτή κάνει τόσο εκείνους όσο εμάς υπόλογους για όσα συμβούν αύριο και μεθαύριο. Επιθυμώ όμως να τονίσω με έμφαση: Οι νέοι Γερμανοί μπορεί να γίνουν κι αυτοί ένοχοι εάν δεν μπορέσουν να αναγνωρίσουν την ευθύνη για όσα συμβαίνουν σήμερα και αύριο που προηγούνται από αυτά που συνέβησαν τότε.

Οι νεαροί Γερμανοί μας θα πρέπει να θυμούνται ότι όλα άρχισαν με την αναζήτηση εξιλαστήριου θύματος και συνεχίστηκαν με τη χρήση βίας εναντίον γραπτών κειμένων, βιβλίων και κάθε μορφής ιδιοκτησίας. Η χρήση βίας εναντίον ανθρώπων ήταν πια φυσική συνέπεια αυτών των προετοιμασιών.

Όλα άρχισαν με περιφρόνηση για

την αξιοπρέπεια των συνανθρώπων μας, με εκτελέσεις ατόμων που υποστήριζαν διαφορετική άποψη και συνεχίστηκαν με μια συντριπτική καταδικη ολόκληρου του δημοκρατικού συστήματος. Φυσική συνέπεια των προετοιμασιών αυτών ήταν τελικά το ίδιο το έγκλημα.

Εάν θέλουμε να διδαχθούμε, θα πρέπει να τοποθετήσουμε απέναντί μας, στο ίδιο επίπεδο, όλες τις μορφές τρομοκρατίας. Θα πρέπει επίσης να κατανοήσουμε τις αναπόφευκτες συνέπειες της απάνθρωπης συμπεριφοράς.

Η αποστροφή για κάθε γενική και απόλυτη κατηγορία θα πρέπει να μας γίνει βίωμα αν θέλουμε να διδαχθούμε: κι αυτό ισχύει είτε πρόκειται για κατηγορίες εναντίον «των Εβραίων», «των Γερμανών», «των Κομμουνιστών», «των Καπιταλιστών», «του Συστήματος» ή «του Κατεστημένου».

Θα πρέπει να αυξηθούν οι δυνατότητες για τη διαμόρφωση της προσωπικής, ανεξάρτητης και κριτικής σκέψης του κάθε πολίτη χωριστά.

Οι άνθρωποι πρέπει να μάθουν πόσο σημαντικό είναι στον διχασμένο κόσμο μας και σε κάθε κοινωνία, το να αντιληφθεί κανείς την ελευθερία σαν σφαίρα δράσης που περικλείεται από τα σταθερά νομικά και ηθικά όρια της ελευθερίας των άλλων ατόμων και ομάδων.

Εκπαίδευση των δημοκρατών σημαίνει το να εφοδιαστούν οι νέοι άνθρωποι με το αλάνθαστο κριτήριο της ελευθερίας και της πειθαρχίας, που θα τους καθιστά ικανούς να αναγνωρίζουν και να σέβονται το απαραβίαστο της αξιοπρέπειας του συνανθρώπου τους και θα τους διδάσκει να αντιλαμβάνονται την «humanitas», την «res publica», τον νόμο και την ελευθερία σαν δεσμεύσεις στην επιδίωξη των συμφερόντων τους και την επίλυση των διαφωνιών τους.

Δημοκρατική εκπαίδευση σημαίνει να μάθουν οι άνθρωποι να αναλαμβάνουν την ευθύνη των πράξεών τους.

Το να αναλαμβάνουμε την ευθύνη των πράξεών μας ή της αποτυχίας μας σημαίνει ότι πρέπει να δώσουμε μεγάλη σημασία στο συναίσθημα της αγωνίας, όταν αυτό κυριαρχήσει στην ψυχή μας. Πρέπει να το εξηγήσουμε μέσα μας και να το ξεπεράσουμε: ή να βρούμε τη θεραπεία. Διότι η αγωνία μπορεί να οδηγήσει στη μανία, την υστερία και την επιθετικότητα — και γι' αυτό πρέπει

να διδαχθούμε από την περίοδο 1918 και 1930! Την μανία του να πιστεύει κανείς ότι για τα προβλήματά του φταίνει άλλος. Την υστερία του να κάνουμε άλλους εξιλαστήρια θύματα. Το να καταφύγει κανείς στο μίσος και την επιθετικότητα — αυτές δεν είναι καταστάσεις που αντιμετωπίζονται ξαφνικά από μια μόνο γενιά ή ένα έθνος. Πρέπει να προχωρήσουμε προς την κατεύθυνση των επικινδυνών αυτών καταστάσεων, παρέχοντας εκπαίδευση και δίνοντας το προσωπικό μας παράδειγμα.

Εμείς, οι σημερινοί Γερμανοί, καθώς έχουμε αποδυθεί σε μια αναζήτηση κατανόησης, συμφιλίωσης και ειρήνης με τους γείτονές μας και επιθυμούμε διακάως να διατηρήσουμε την κοινωνική ισορροπία και ειρήνη στη χώρα μας με ένα ελεύθερο καθεστώς, πρέπει να υψώσουμε το ανάστημά μας και να αναμετρηθούμε με αυτές τις προκλήσεις.

Μοιραζόμαστε πολλές από τις ανησυχίες και τους φόβους μεγάλου αριθμού συμπολιτών μας, είτε είναι Εβραίοι είτε όχι, όταν εμφανίζονται στον ορίζοντα οιωνοί μιας υποθετικής επιστροφής της εθνικο - σοσιαλιστικής ιδεολογίας, ή όταν η αιμοσταγής τρομοκρατία σήμερα, φέρνει στο νου μας εγκλήματα που διαπράχθηκαν κατά τις πρώτες ημέρες της Γερμανικής Δημοκρατίας με θύματα τους Ρατενάου, Ερζεμπεργκερ, Λούξεμπουργκ και Λίμπκνεχτ.

Μοιραζόμαστε αυτή την αγανάκτηση.

Επιπλέον, έχουμε πειθαρχήσει τους εαυτούς μας να λειτουργούν μέσα από συνταγματική μετριοπάθεια για να αποφεύγονται αυτοί οι κίνδυνοι.

Σκοπεύουμε να μείνουμε πιστοί στην πειθαρχία αυτή και την αυτο - συγκράτηση. Κι αυτό, γιατί δεν επιθυμούμε να φέρουμε ποτέ στην επιφάνεια το κακό πνεύμα της αναρχίας ή το κακό πνεύμα ενός ανελεύθερου υπέρ - Κράτους.

Απευθύνουμε έκκληση στους Εβραίους όλου του κόσμου καθώς και σε όλους τους γείτονές μας να μην κρίνουν την δεύτερη Γερμανική δημοκρατία μας από τους λίγους συγχυσμένους εξτρεμιστές και τρομοκράτες, οι οποίοι, όπως και σε άλλα κράτη, έχουν ξεφύγει από κάθε λογική και είναι δύσκολο να αποτρέψει κανείς την ύπαρξή τους.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου προς

το Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο της Γερμανίας, το οποίο εκφράζει πάντοτε δημόσια την εμπιστοσύνη του σε εμάς, όσον αφορά αυτό το ζήτημα. Οι ακροδεξιοί εξτρεμιστές δεν πρόκειται ποτέ να βουν θέση ανάμεσα μας, και το ίδιο ισχύει για τους εξτρεμιστές της άκρας αριστεράς.

VI

Σκοπεύουμε να ζητήσουμε σύντομα τη συμβουλή των Εβραίων συμπολιτών μας σε ένα άλλο ζήτημα, το οποίο θα απαιτήσει από τον καθένα από μας να αναλάβει προσωπική ευθύνη.

Το γεγονός ότι βάσει του νόμου έ-να έγκλημα παραγράφεται μετά από 30 χρόνια, μας δημιουργεί ένα σοβαρότατο πρόβλημα το 1979, η λύση του οποίου συνίσταται σε μια απόφαση που για να ληφθεί θα χρειαστεί να συγκρουσθούν σημαντικές ηθικές αξίες.

Εμείς οι πολιτικοί και οι νομοθέτες θα ακούσουμε προσεκτικά τα όσα έχουν να μας πουν οι Εβραίοι συμπολίτες μας, οι φίλοι μας στο Ισραήλ και οι γείτονές μας. Ο καθένας μας θα προσευχηθεί να τον οδηγήσει η συνειδησή του να πράξει σωστά στο θέμα αυτό.

Ελπίζουμε ότι και άλλες πολλές πλευρές θα συμμετάσχουν στο πρόβλημά μας και θα μας συμβουλευθούν. Σ' αυτές συμπεριλαμβάνονται και οι Εκκλησίες μας. Θυμόμαστε με ευγνωμοσύνη την Διακήρυξη της Στουτγάρδης που έκανε η Ευαγγελική Εκκλησία της Γερμανίας το 1945 και τα συγκινητικά λόγια του Πάπα Ιωάννη XXIII κατά την διάρκεια της Δεύτερης Συνόδου του Βατικανού — λόγια με τα οποία οι δύο Εκκλησίες ζήτησαν από τους Εβραίους να δώσουν χείρα συμφιλίωσης. Οι ανακρινόμενοι που εξέδωσαν μάλιστα εκείνη την ημέρα οι δύο Εκκλησίες αναζητούν σαφώς την συμφιλίωση: ο τρόπος που είχαν συνταχθεί βασιζόταν σε πνεύμα κατανόησης.

Πρέπει να μην το λησμονούμε ποτέ ότι όλοι έχουμε τις ίδιες βάσεις και ότι εμπνεόμαστε από τις ίδιες γραφές: την Εβραϊκή Βίβλο — την Παλαιά Διαθήκη των Χριστιανών.

Ο Αιγύπτιος Πρόεδρος Ανουάρ -ελ - Σαντάτ μου εξέθεσε, στα πλαίσια μακρών και εποικοδομητικών συζητήσεων που είχα μαζί του, τις απόψεις του για τις κοινές πνευματικές και ιστορικές ρίζες του Ιουδαισμού, του Χριστιανισμού και του Ισλάμ. Τό-

νισε τον κοινό χώρο καταγωγής τους. Και ρώτησε με αγωνία και πίστη: «Είναι σ' αλήθεια αδύνατο να υπάρξει ειρήνη ανάμεσα στις τρεις αυτές θρησκείες»;

Επιτρέψτε μου να προσθέσω το ρητορικό ερώτημα του Αϊνστάιν: Ποιός αμφιβάλλει ότι ο Μωϋσής υπήρξε καλύτερος ηγέτης για την ανθρωπότητα από τον Μακιαβέλλι!

Γνωρίζω ότι οι Μπεγκίν και Σαντάτ έχουν τις ίδιες βαθιές ρίζες στις θρησκευτικές παραδόσεις των λαών τους. Είμαι πεπεισμένος ότι αυτοί οι δύο άνδρες επιθυμούν την ειρήνη για τους λαούς τους αλλά και για τα γειτονικά κράτη.

Εμείς οι Γερμανοί εκφράζουμε μια εγκάρδια ευχή: Εβραίοι, Μουσουλμάνοι και Χριστιανοί, Ισραηλινοί και Άραβες, να μάθουν να ζουν μαζί στα πλαίσια μιας δίκαιης ειρήνης.

Τηρώντας την ηθική δέσμευσή μας να σεβόμαστε την αλήθεια, υποστηρίζουμε το δικαίωμα της αυτο - διάθεσης για όλα τα έθνη της Μέσης Ανατολής.

Υπό την ιδιότητά μου του Καγκελάριου της Δυτικής Γερμανίας, απευθύνομαι σήμερα σε όλους τους Εβραίους στον κόσμο, και εκφράζω μια ευχή: Είθε όλοι οι λαοί της Μέσης Ανατολής που μέχρι τώρα κρατούσαν απόσταση ο ένας από τον άλλον, να στρέψουν το βλέμμα τους με ενδιαφέρον στις πρωτοβουλίες ειρήνης των ημερών μας! Είθε ο κάθε λαός και το κάθε κράτος να συνεισφέρει στην ειρήνη.

Είθε να αναγνωρίσουν όλοι ότι η ειρήνη είναι μια νίκη του «homo humanus» επί του «homo anti - humanus» — για να αναφερθώ για άλλη μια φορά στα λόγια του Μάρτιν Μπούμπερ. «Είθε να συνειδητοποιήσουν όλοι και να βάλουν βαθειά μέσ' την καρδιά τους ότι η επίτευξη της ειρήνης είναι αδύνατη εάν δεν υπάρχει παγκόσμια θέληση να βρεθεί μια ισορροπία και να γίνει κάποιος συμβιβασμός!». Είθε να αναγνωρίσουν όλοι ότι ο Μωϋσής είναι πράγματι καλύτερος ηγέτης από τον Μακιαβέλλι!

Ας επανέλθω σε εμάς τους Γερμανούς και ας παρατηρήσω ότι δεν είμαστε εμείς αυτοί που θα ζητήσουν από τους Εβραίους του κόσμου να συμφιλιωθούν με τους γύρω τους, ίσως όμως μπορούμε να τους ζητήσουμε να συμφιλιωθούν μαζί μας.

Οποιοσδήποτε είναι υπέρ της συμφιλίωσης, υπέρ της ειρήνης, πρέπει να σηκώσει ψηλά το κεφάλι και να

κοιτάξει τον άλλον στα μάτια. Ας προωθήσουμε λοιπόν συναντήσεις μεταξύ Εβραίων, Καθολικών και Προτεσταντών καθώς επίσης και μεταξύ Ισραηλινών και Γερμανών οποτεδήποτε αυτό είναι εφικτό. Ο ασυνήθιστος μεγάλος αριθμός συναντήσεων μεταξύ νεαρών Γερμανών και νεαρών Ισραηλινών με γεμίζει χαρά. Η Χριστιανο - Εβραϊκή συνεργασία με γεμίζει εμπιστοσύνη.

Όταν ο Ομοσπονδιακός Καγκελάριος απευθύνεται στους Εβραίους συμπατριώτες του, σ' αυτό το Κράτος και σ' αυτή την πόλη επ' ευκαιρία της εξαιρετικής αυτής ημέρας, όταν τους ευχαριστεί και τους ζητά περισσότερο συνεργασία στο Κράτος και την κοινωνία, το κάνει στο όνομα της συντριπτικής πλειοψηφίας των Γερμανών σήμερα.

Και όταν επίσης οι μαθητές δύο τάξεων του σχολείου της Κολωνίας ήρθαν σήμερα στη Συναγωγή, το έκαναν εκ μέρους της συντριπτικής πλειοψηφίας των νέων της χώρας μας.

Γνωρίζω ότι η μεγίστη πλειοψηφία του λαού μας έχει ήδη καταλήξει στα συμπεράσματα που επιχείρησα να διατυπώσω σήμερα.

Ο Βασικός Νόμος μας και το Κράτος μας θεσπίστηκαν στις ίδιες βάσεις πριν από 30 χρόνια. Αποτέλεσαν το σύμβολο μιας νέας αρχής. Είμαστε περήφανοι για το Κράτος μας, περήφανοι για την ανοιχτή μας κοινωνία, περήφανοι για τις παραδόσεις μας. Υπεραμυνόμαστε με αποφασιστικότητα αυτού του Κράτους και αυτής της μορφής κοινωνίας. Πρόκειται για την πιο ελεύθερη κοινωνία που είχαμε ποτέ στην ιστορία μας.

Θα αντισταθούμε στους εχθρούς της.

Θα ενισχύσουμε τις καλές παραδόσεις του Κράτους αυτού.

Διδαχθήκαμε τις αρχές αυτές πολύ παλαιότερα από ένα μεγάλο σοσιαλιστή και Γάλλο γείτονά μας, τον Jean Jaures. Η τήρηση της παράδοσης σημαίνει συντήρηση της στάχτης. Η τήρηση της παράδοσης σημαίνει την διατήρηση του πυρσού αναμμένου. Ο πυρσός συμβολίζει την αγάπη για τον άνθρωπο και τον σεβασμό για την αξιοπρέπεια του. Ο πυρσός συμβολίζει την ύψιστη αρχή του Βασικού Νομού μας: ανθρώπινη αξιοπρέπεια και ανθρώπινη ελευθερία.

φον Ρατ εις το Παρίσι πρέπει να αναμένονται κατά την διάρκεια της νυκτός της 9ης προς την 10ην Νοεμβρίου 1938 εις όλην την επικράτειαν του Ράιχ διαδηλώσεις κατά των Εβραίων. Δια τον χειρισμόν των γεγονότων αυτών εκδίδονται αι ακόλουθοι οδηγίαι:

1) Οι διευθυνταί των τμημάτων της Κρατικής Αστυνομίας ή οι αναπληρωταί των διατάσσονται, όπως ευθύς αμέσως μετά την λήψιν του μηνύματος αυτού, επικοινωνήσουν τηλεφωνικώς μετά των αρμοδίων πολιτικών αρχών της περιοχής των - Διευθύνσεις Διαμερίσματος³ ή Διευθύνσεις Νομαρχίας⁴ και ορίσουν από κοινού σύσκεψιν περί ταύτην δέον όπως προσκληθῇ και ο αρμόδιος επιθεωρητής ή διοικητής της Αστυνομίας τάξεως. Κατά την σύσκεψιν αυτήν να ανακοινωθῇ εις την πολιτικήν ιεραρχίαν, ότι η γερμανική αστυνομία έλαβε από τον αρχηγό των SS και ανώτατον διοικητήν της γερμανικής αστυνομίας την ακόλουθον εντολήν, εις την οποίαν πρέπει να προσαρμοσθούν καταλλήλως τα μέτρα της πολιτικής ιεραρχίας:

α) Επιτρέπεται να ληφθούν μόνον τοιούτου είδους μέτρα, τα οποία δεν θέτουν εις κίνδυνον γερμανικήν ζωήν ή περιουσίαν (π.χ. εμπρησμοί συναγωγών μόνον εις την περίπτωσιν, κατά την οποίαν δεν τίθεται κίνδυνος επεκτάσεως της πυρκαϊάς εις τα περίξ).

β) Καταστήματα και κατοικίαι των Εβραίων επιτρέπεται να καταστραφούν μόνον, όχι να λεηλατηθούν. Η αστυνομία διατάσσεται να παρακολουθήσῃ την εφαρμογήν της διαταγής ταύτης και να συλλάβῃ τους διαπράτοντες λεηλασίαν.

γ) Εις εμπορικούς δρόμους να ληφθῇ μέριμνα, ώστε να αποκλεισθούν οπωσδήποτε αι ζημιαί εις μη εβραϊκά καταστήματα.

δ) Ξένοι υπήκοοι δεν επιτρέπεται να ενοχληθούν, έστω και αν είναι Εβραίοι.

2) Υπό την προϋπόθεσιν ότι αι εις την παράγραφον 1) δοθείσαι οδηγίαι θα τηρηθούν, η αστυνομία δεν επιτρέπεται να εμποδίσῃ τας διαδηλώσεις που θα λάβουν χώραν, αλλά να φροντίζῃ μόνον δια την τήρησιν των οδηγιών.

3) Αμέσως μετά την λήψιν αυτού του τηλετυπικού μηνύματος πρέπει να κατασχεθούν από όλας τας συναγωγάς και τα γραφεία των εβραϊκών κοινοτήτων τα υπάρχοντα αρχεία υπό της αστυνομίας, δια να μη καταστραφούν κατά την διάρκεια των διαδηλώσεων. Εδώ πρόκειται κυρίως περί του ιστορικώς αξιολόγου υλικού, όχι περί των νέων φορολογικῶν καταλόγων κ.λπ. Τα αρχεία να παραδοθούν εις τα αρμόδια τμήματα της Υπηρεσίας Ασφαλείας.

4) Η εκτέλεσις των αστυνομικῶν μέτρων ασφαλείας ανατίθεται, εν σχέσει προς τας διαδηλώσεις εναντίον των Εβραίων, εις τα αρμόδια τμήματα της Κρατικής Αστυνομίας, εφ' όσον δεν εκδόσουν διαταγάς οι επιθεωρηταί της Ασφαλείας. Προς εκτέλεσιν των αστυνομικῶν μέτρων ασφαλείας δύνανται να χρησιμοποιηθούν υπάλληλοι της αστυνομίας διώξεως εγκλημάτων, ως και οι ανήκοντες εις την Υπηρεσίαν Ασφαλείας (S.D.), εις την Πολιτικήν Αστυνομίαν και εις τα SS.

5) Ευθύς ως ολοκληρωθῇ η εξέλιξις των γεγονότων κατά την διάρκεια της νυκτός αυτής, επιτρέψει την διάθεσιν των χρησιμοποιηθέντων υπαλλήλων, να συλληφθούν εις όλας τας περιοχάς τόσοι Εβραίοι — ιδιαιτέρως πλούσιοι — όσοι δύνανται να κρατηθούν εις τα υπάρχοντα κρατητήρια. Αρχικώς να συλληφθούν μόνον άρρενες και υγιείς Εβραίοι, όχι μεγάλης ηλικίας. Μετά την αποπεράτωσιν των συλλήψεων να ληφθῇ αμέσως επαφή με τα αρμόδια στρατόπεδα συγκεντρώσεως, δια

την ταχείαν μεταφοράν των συλληφθέντων Εβραίων εκεί. Εφιστάται ιδιαιτέρως η προσοχή εις το ότι οι βάσει της διαταγής ταύτης συλληφθησόμενοι Εβραίοι δεν πρέπει να κακοποιηθούν.

6) Το περιεχόμενον της διαταγής αυτής να μεταδοθῇ εις τους αρμοδίους επιθεωρητάς και διοικητάς της Αστυνομίας Τάξεως, ως και εις τα τμήματα και υποτμήματα της Υπηρεσίας Ασφαλείας (S.D.) με την συμπληρωματικήν πληροφορίαν, ότι την διαταγήν των αστυνομικῶν αυτών μέτρων την έδωσεν ο αρχηγός των SS και ανώτατος διοικητής της γερμανικής αστυνομίας. Ο διοικητής της Αστυνομίας Τάξεως εξέδωσεν δια την Αστυνομίαν Τάξεως και την Πυροσβεστικήν Αστυνομίαν αναλόγους διαταγάς. Κατά την εφαρμογήν των ανωτέρω μέτρων πρέπει να τηρηθῇ σύμψυνοια μεταξύ της Ασφαλείας και της Αστυνομίας Τάξεως.

Η λήψις του τέλεξ αυτού να βεβαιωθῇ υπό του διοικητού της Κρατικής Αστυνομίας ή του αναπληρωτού του δια τέλεξ προς την Μυστικήν Κρατικήν Αστυνομίαν, υπ' όψιν του συνταγματάρχου των SS Μύλλερ.

Υπογρ.
Χάυντριχ

Αντιστράτηγος των SS

- 1) RFSS = Reichsführer der Schutzstaffel.
- 2) Τα SS είχαν ίδιους βαθμούς ιεραρχίας Obersturmbannführer = αντισυνταγματάρχης.
- 3) Ολόκληρος η επικράτεια είχαν χωρισθῇ εις διαμερίσματα αρμοδιότητος των SS/SD.

11. SS-Standarte
1a/6 d/11.11.38

An den SS-Abchnitt XIII

Auf Befehl des SS-Sturmbannführers Köberl führten die SS-Angehörigen SS-Hauptsturmführer Kowarik, SS-Scharführer Koschor, SS-Beauftr. Ertl, SS-Rottenführer Großmann nachstehende Aktionen durch:

1. Tempel 2. Leopoldgasse. Einrichtung vollkommen zerstört, verschiedene Aufzeichnungen sowie ein silbernes Gewürzschiff wurden sichergestellt. Tempeldiener war arisch und sehr erfreut über unser Vorgehen. Zu dieser Aktion wurde eine Stunde gebraucht.
2. Tempel 20. Kluckgasse. Turfüllung eingedrückt, da die Schlüssel zum Gebäude nicht aufzutreiben waren. Der Tempel durfte einer reichen Gemeinde angehören, da dieser an Frank alle anderen übertraf. Erdgeschoss und Galerie wurden gründlich zerstört. Hier wurden vier silberne Kultgegenstände, deren Namen uns unbekannt ist, ein silberner Gewürzbehälter sowie einige Messen sichergestellt, während die rituellen Stilexerzier und sonstigen Dinge vollkommen vernichtet wurden. Die Tempeldienerin entzog sich durch Flucht der Herausgabe der Schlüssel. Sie ist Arierin und Technikerin.
3. Tempel 20. Wintergasse. Hier war bereits SS-Verfügungsgruppe anwesend, mit der gemeinsam das Innere vollkommen vernichtet wurde. Wertgegenstände konnten nicht gefunden werden. Gestapo war bereits anwesend.
4. Tempel 9. Grüne Vorgasse. Turd: vollkommen zerstört. war bereits da es schon 6 Uhr 45 war, von einer anderen Gruppe bearbeitet worden. Bei unserem Zutreffen war das Innere des Tempels mit Rauch erfüllt, der von einem Kurzschluss herzuführen schien. Es wurde jedoch nicht nach der Ursache des Rauches geforscht. Zu bemerken wäre, dass bei den von uns besuchten Tempeln die Diener Arier waren und dass die Bevölkerung über unser Vorhaben größte Befriedigung zeigte.

(gez.) Kowarik
SS-Hauptsturmführer u. Adjutant

II. Σύνταγμα Ασφαλείας των SS 1a/6 d/11.11.38

Κατά διαταγήν του ταγματάρχου¹ των SS Κέμπερλ οι άνδρες των SS λοχαγός² των SS Κόβαρικ, ο επιλοχίας³ των SS Κόσερ, ο λοχίας⁴ των SS Ρατ και οι δεκανεύς⁵ των SS Γκρόμαν έφεραν εις πέρας τας ακόλουθους αποστολάς:

1ος Ναός: 2ο Διαμέρισμα Λεοπολντγκάσε. Η επίπλωσις κατεστράφη τελείως, ενώ διάφοροι σημειώσεις (έγγραφα) και εν ασημένιον θρησκευτικό μικρό δοχείο κατεσχέθησαν. Ο υπηρέτης του Ναού ήτο άριος και χάρηκε δια τας πράξεις μας. Δια την ενέργειαν αυτήν εχρειά-

σθημεν μίαν ώραν.

2ος Ναός: 20ό Διαμέρισμα Κλούκυκασσε. Η θύρα ε-
παραβιάσθη, διότι δεν κατέστη δυνατόν να ανευρεθούν
τα κλειδιά της εισόδου του κτιρίου. Ο Ναός πρέπει να α-
νήκη εις πλουσίαν κοινότητα διότι η πολυτέλειά του ή-
ταν ανωτέρα όλων των άλλων ναών. Το εισόγειον και η
γαλαρία κατεστράφησαν μεθοδικότητα. Εδώ κατεσχέ-
θησαν τέσσερα ασημένια λατρευτικά αντικείμενα, των ο-
ποίων η ονομασία μας είναι άγνωστος, εν ασημένιον δο-
χείον μπαχαρικών και μερικά φλιτζάνια, ενώ τα λατρευ-
τικά κεντήματα και άλλα αντικείμενα κατεστράφησαν τε-
λείως. Η υπηρέτρια του Ναού απέδρασε, δια να μην πα-
ραδώση τα κλειδιά. Αυτή είναι αρία και Τσέχα.

3ος Ναός: 20ό Διαμέρισμα Βίντεργκασσε. Εδώ ήταν ή-
δη παρούσα η Πολιτική Αστυνομία των SS μετά της ο-
ποίας καταστρέψαμε τελείως το εσωτερικόν του Ναού.
Αντικείμενα αξίας δεν ευρέθησαν. Η Μυστική Κρατική Α-
στυνομία ήταν επίσης παρούσα.

4ος Ναός: 9ο Διαμέρισμα Γκρύνε Τοργκάσε. Ήτο ήδη
τελείως κατεστραμμένος από μίαν άλλην ομάδα, διότι ή-
ταν ήδη 6.45' ώρα. Όταν εφθάσαμεν εκεί εμείς, το εσω-
τερικόν του Ναού ήταν πλήρες καπνού, ο οποίος προήρ-
χετο μάλλον από ένωσιν ηλεκτρικών καλωδίων. Δεν εξη-
τάσαμεν όμως τους λόγους της υπέρξεως του καπνού.

Πρέπει να σημειωθεί, ότι οι υπηρέται των Ναών τους
οποίους επεσκέφθημεν, ήταν άριοι και ότι ο κόσμος δεδι-
κνυε μεγάλην ικανοποίησιν δια τας ενεργείας μας.

Υπογρ. **Κοβάρικ**, λοχαγός των SS και υπασπιστής.

- 1) Sturmbannfuhrer
- 2) Hauptsturmfuhrer
- 3) Scharjuhrer
- 4) Unterscharfuhrer
- 5) Rottenfuhrer
- 6) Verfassungspolizei, ήταν υποδιαίρεση της Κρατικής Α-
στυνομίας και αποτελεί περίπου τα εκτελεστικά της όρ-
γανα, προ παντός δια ενεργείας αι οποία δεν προβλέ-
ποντο υπό των νόμων.
- 7) Ναός = Εβραϊκή Συναγωγή.

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΟΡΓΑΝΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Σουρμελή 2 - 104 39 ΑΘΗΝΑ
τηλ.: 88.39.951

Υπεύθυνος σύμφωνα με τό Νόμο:
Ο Πρόεδρος του Κ.Ι.Σ. **Ίωσηφ Λόβιγγερ**
Σουρμελή 2

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

Ακριβώς πριν:

17 Αυγούστου 1938:
Όλοι οι Εβραίοι άνδρες
έπρεπε να προσθέσουν
το όνομα Ισραέλ και οι Ε-
βραίες γυναίκες το όνο-
μα Σάρα μπροστά από το
όνομά τους, για λόγους
αναγνωρίσεως.

5 Οκτωβρίου 1938: Τα
διαβατήρια των Εβραίων
ίσχυαν μόνο εάν ήταν
σφραγισμένα με ένα κόκ-
κινο «J».

28 Οκτωβρίου 1938:
17.000 πρώην Πολωνοί Ε-
βραίοι απελάθηκαν από
τη Γερμανία.

**Νύχτα της 9ης προς
την 10η Νοεμβρίου:**
Πραγματοποιείται η «Νύ-
χτα των Κρυστάλλων, έ-
να φοβερό πογκρόμ κα-
τά το οποίο:

— 195 Συναγωγές
κάηκαν και καταστράφη-
καν ολοσχερώς.

— 800 καταστήματα
καταστράφηκαν.

— 7.500 καταστήματα
λεηλατήθηκαν.

— 20.000 Εβραίοι ε-
κτοπίστηκαν στο Νταχά-
ου, το Οράνιενμπουργκ·
Σακσενχάουζεν και το
Μπούχενβαλντ.

Ακριβώς μετά:

11 Νοεμβρίου 1938: Ο
Γκαίρινγκ εκδίδει δια-
τάγματα «Για τον απο-
κλεισμό των Εβραίων α-
πό την γερμανική οικονο-
μική ζωή». Όσες εβραϊ-
κές επιχειρήσεις είχαν α-
πομείνει έπρεπε να κλεί-
σουν. Κανένας Εβραίος
δεν επιτρεπόταν να έχει
κατάστημα λιανικής ή
χονδρικής πωλήσεως και
επιπλέον απαγορεύθηκε
να αναζητήσουν δουλειά
σε επιχειρήσεις μη Ε-
βραίων.

12 Νοεμβρίου 1938: Οι
Εβραίοι έπρεπε να πλη-

Η «Νύχτα των Κρυστάλλων»

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΙ
ΣΤΑΘΜΟΙ

ρώσουν ένα συλλογικό
πρόστιμο ύψους 1,25 χι-
λιάδων εκατομμυρίων
μάρκων καθώς επίσης να
πληρώσουν για όλες τις
ζημιές που έκαναν οι Να-
ζί κατά τη νύχτα της 9ης
προς την 10η Νοεμβρίου.

15 Νοεμβρίου 1938: Ό-
λα τα Εβραίοπουλα εκ-
διώχθηκαν από τα σχο-
λεία.

3 Δεκεμβρίου 1938: Υ-
ποχρεωτική μεταφορά
στα χέρια των Αρίων ό-
λων των εβραϊκών επι-
χειρήσεων.

30 Απριλίου 1939: Δή-
μευση όλων των εβραϊ-
κών περιουσιών. Νομικές
διεργασίες για τη συγ-
κέντρωση όλων των Ε-
βραίων σε «εβραϊκά σπί-
τια».

1η Σεπτεμβρίου 1939:
Απαγόρευση της κυκλο-
φορίας μετά τις 8 μ.μ. τον
χειμώνα και τις 9 μ.μ. το
καλοκαίρι.

23 Σεπτεμβρίου 1939:
Κανείς Εβραίος δεν επι-
τρεπόταν να έχει ραδιό-
φωνο.

**12 - 13 Φεβρουαρίου
1940:** Πρώτες εκτοπίσεις
Εβραίων της Πομερα-
νίας.

7 Μαρτίου 1940: Απα-
σχόληση των Εβραίων
σε καταναγκαστική ερ-
γασία.

1η Σεπτεμβρίου 1940:
Όλοι οι Εβραίοι έπρεπε
να φορούν ένα κίτρινο ά-
στρο από τις 19 Σεπτεμ-
βρίου και μετά. Εντείνον-
ται οι έλεγχοι των κινή-
σεων των Εβραίων.

1942: Διάσκεψη του
Βανσέ, όπου συζητείται
η διοικητική και τεχνική
εφαρμογή της «Τελικής
Λύσης» για την εξαφάνι-
ση των Εβραίων.

עץ חיים היא

Δένδρον ζωής είναι η Τορά...
(Παροιμ. 3:18)